ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԺԸ· ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 26, 1892 ԹԻՒ 48

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Հովուին Օգնելու Կերպեր	377
Գինեմոլ եւ Անհատատ	377
Ուղևորութիւն ի Հիւսիսային Իտալիա	378
Եռանդ եւ Դատողութիւն	379
Ծագ Ինոտի եւ Նորա Հաշուողական Հիանալի Կարողութիւնը	379
Ջօրաւոր Հովերը	380
Թղթակցութիւնք.—	
Կամաւոր Տրոց Հարկաւորութիւն	380
Խաչ	381
Երեք Մեծ Գիրքեր	382
Ազդեր	382
Հանդէս Բաղաքական	383
Դրամական	384

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ· կը հրատարակուի ամեն շաբաթ օր։

Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար կանխիկ $1\frac{1}{2}$ մեճիտիյէ, վեցամսեայն՝ $\frac{3}{4}$ մեճիտիյէ։ Թղթատարի նախքը խմբագրութեան վրայ է։ Մեկ թերթի գինն է 30 փարա։

Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ թղթատարութեան պատկանեալ ամեն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մր· Հ· Ս· Պարճըմ, Ամերիկան խան, կ· պոլիս։

Ամերիկայի Միսիոնարաց Ընկերութեան կողմանէ
Ճ· Ռ· ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
Հ· Ս· ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ

ՀՈՎՈՒԻՆ ՕԳՆԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐ

1· *Մարիկ ըրէ անոր քարոզներուն։ Անոր քարոզութեան առեն թող նստաբանդ երբեք պարապ չմնայ։*

2· *Գովեստիւ խօսէ անոր վրայ։ Լեզուաւդ անոր գերեզման մի փորեր։*

3· *Աղօթէ անոր համար։ Տէրոջ օրհնութեամբ քանի մը նկանակը և ձուկը հաղարաւորներ կշտացուցին։ Աղօթիւք հովուին ըսածը և՝ ըրածը չատերը պիտի կշտացունեն։*

4· *Վարձատրէ զնա։ Պարտականութիւն է այս։ Անօթի քարոզիչը կերակրոյ պէտք ունի, և այն քարոզիչը որ չկրնար հատուցանել նպաստավաճառուն ունեցած պարտքը՝ չկրնար օգտակար ըլլալ։*

5· *Համակրութիւն, իրական համակրութիւն, ցոյց տուր առ նա։ Գործնականապէս հաղորդակցութիւն ունեցիր անոր հետ իւր բոլոր յոգնութեանց և մտահոգութեանց մէջ։ Ցիսուս այդ համակրութեան մեծ պէտք կը զգար ի Գեթսեմանի. նմանապէս հովիւդ պէտք ունի այնմ։*

Ոմանց եկեղեցական պաշտաման ատած էր թէ իւր ապաքինութիւնն անկասելի պիտի ըլլար եթէ չհրաժարեր ոգելից ըմպելեաց գործածութենէ։ Հակառակ այդ ազդարարութեան երկու օր յետոյ վերստին վողոյին վրայ կ'երևի ոգելից ըմպելիքն գրեթէ յիմարացած։ Ինչպէս յիշեցինք գերմանացի էր, և անդղեակն երկու երեք բառ միայն կրնար խօսիլ և հասկնալ։ Մին այն ջերմեռանդ քրիստոնէից որք նիւ Եորք քաղաքին մէջ ամեն օր կ'աշխատին Քրիստոսի համար և որոց գործոյն վրայ Աստուծմէ և սպասաւորող հրեշտակներէն շատ ուրիշներ չատ բան չեն գիտեր, այդ վիճակին մէջ կը գտնէ գերմանացին և կը համոզէ զնա երթալ քաղաքին միսիոնարական ժողովներէն մին։ Ոա գրեթէ ուրիշ բան չկրնար հասկնալ ժողովին մէջ բայց միայն Ցիսուս բառը, որ գերմաներենի մէջ գրեթէ ճիշդ Անգղիերենին նման կը հնչուի։ Երբ այդ բառը իւր ականջին կը հասնի և մինչ կը խորհի այդ անուան վրայ, Ցիսուս ինքն կը մտնէ անոր սիրտը։ Անոր անհատատութիւնը, գինեմոլութիւնը և կամաւոր ստորնութիւնն ամենեքին իւր սրտէն և կեանքէն դուրս կ'ելլեն, սակայն ոչ առանց պատերազմի։ Ինն օրեր կարծես կենաց և մահուան միջև կախուած կը մնայ։ Այդ ահաւոր աւուրց միջոյն մէջ իւր տասներկու տարեկան զաւակին հետ վողոյ կ'ելլէ։ Իւր մարմինը գրեթէ բոլորովին աւերեալ կը գտնար, սակայն բռնած էր Ցիսուսի ձեռքէն։ "Հայր," կ'ըսէ տղան, "դէմքդ այնպէս կ'երևի որպէս թէ չուտով պիտի մեռնիս։ Եկուր, հայր, գինետուն մը կայ հոս· քիչ մը օղի խմէ։ Խմէ, հայր, կը վախնամ թէ կը մեռնիս։" Տղան չէր ուզեր որ իւր հայրը վերստին սկսի ոգելից ըմպելեաց գործածութիւնը, բայց այնքան սարսափած էր որ չէր գիտեր թէ ինչ պարտէր ընել։ "Տղաս," կը պատասխանէ հայրը, "չեմ կրնար օղի խմել· Ցիսուս սրտիս մէջ է և չեմ կրնար խմել։"

Սատանան չարաչար կը կռուի անոր հետ, սակայն այդ կ'ըլլայ իւր վերջին կատաղի, անյաղթ պատերազմն այնպիսի անձի մը հետ որոյ օգնութիւնը կու գար

ԳԻՆԵՄՈԼ ԵՒ ԱՆՀԱՒԱՏ

(Բառերէն ընտրեալ)

Տասն տարի առաջ Նիւ Եորքի մէջ Գերմանացի մը կար, որ, նոյն իսկ ըստ իւր խոստովանութեան, քաղաքին ամենէն չար մարդոց մին էր։ Գինեմոլ և անհատատ ըլլալէ զատ ունէր գրեթէ ամեն սատրին և յոռի հանգամանք որ մարդու մը վրայ կրնայ դանուիլ։ Իսկ այսօր երջանիկ, սիրեցեալ և յարգելի քրիստոնեայ մ'է նա։ Հրճուանօք միտքը կը պահէ իւր դարձին ճիշդ թուականը և անկէ ի վեր անցած ժամանակին յիշատակութիւնը կ'ընէ։ Վերջին անգամ երբ լսեցի իւր այդ դէպքին վրայ խօսիլն, ըսաւ թէ հինն տարի, տասնևմէկ ամիս և տասներեք օր անցած էր յորմէ հետէ Աստուծոյ Հոգիէն ուժով մեղայ վոսկն հանուելով բարձրացուած էր երկրիս վրայ ոսկած երկինէ վիճակին։ Այս մարդն աւելի երջանիկ քրիստոնեայ սեռած չեմ։ Իւր խօսելն առաջին անգամ լսեցի դործի մարդոց կէս աւուր աղօթից ժողովին մէջ։ Ուրախութեամբ և յուսով առլցեալ վկայութիւն մը տուաւ, որ միանգամայն խոնարհութիւն կ'արտայայտէր։ Ուսեալ մարդ չէ, սակայն Աստուծոյ Հոգիէն պերճախօսութիւն տուած է իրեն, նաև զօրութիւն՝ ուրիշներն ևս առաջնորդելու նոյն փրկչին որոյ անունը կը փառաւորէ։

Անգամ մը հարցուցի իրեն թէ ի՛նչ միջոցաւ առաջնորդուած էր առ Ցիսուս։ Վեր քաշեց նա իւր ալ ձեռքին թեղանիքը և ցոյց տուաւ սոսկալի վէրքի մը թողած սպին։ Ըսաւ թէ այդ վէրքն ստացած էր գինովութեան առեն ըրած կռուի մը մէջ, յորում իւր մարմնոյն ուրիշ կողմերն ևս սոսկալի կերպիւ ճմլուած էին։ Ջինք դարմանող բժիշկն ը-

Աստուծոյ Որդիէն։ Մարդը յաղթու-թեամբ կ'աւարտէ կռիւը և «հագուած ու խելքը վրան եկած» կ'ելլէ անկէ։ Այսքան տարիներ պահպանուած է հինալէ։ Ցաճախ տեսած եմ զնա, և անոր սիրտը միշտ ուրախութեամբ առլցեալ կը թուի։ Քրիստոսի նման մեծ անձկութիւն կը զգայ այն անձանց վերականգնման համար որք կը գտնուին այն անդունդին մէջ որմէ աղատուե-ցաւ ինք։ Աղբարև գինեմոլ անհատի մը գարձը չնորհայ մեկ հրաշքն է։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՏԱԼԻԱ

7.

[խմբագրական]

Օգոստ. 2ին, երեքչաբթի, Թուրինէ Ճե-նովա վերադարձանք եւ նաւահանգստին մօտը գտնուող պանդոկի մը մէջ օթեւա-նեցանք։ Մարդ երբ խորհի Ճենովայի վրայ, պարտի անչուշտ յիշել նաեւ անոր նաւահանգիստը, վասն զի այս քաղաքին փառաւոր եւ նշանաւոր աւուրց մէջ իւր հզօր նաւատորմը կը կազմէր իւր զօրու-թիւնը, մինչ իւր վաճառականական նա-ւուսյ միջոցաւ եղած առեւտուրը կը կազմէր իւր մեծ հարստութեան աղբիւրը։

Աւանդութիւնը Ճենովայի պատմութիւնը կը տանի նախ քան Հռոմայ հիմնարկութիւնն, այսինքն Քրիստոսէ առաւել քան 750 տարի առաջ։ Հռոմայեցի Լիվիոս պատմիչը կը յիշէ թէ Ճենովա բարեկամական յարաբերու-թիւն ունէր Հռոմայ հետ երկրորդ Պու-նիկեան պատերազմին սկիզբը, նախ քան Ք.Ք. 219ին։ Հռոմայեցւոց տիրապե-տութեան օրով Ճենովա հիւսիսային Իտա-լիոյ ծովեզերեայ գաւառաց առեւտրական մեծ կեդրոնն էր։ Սակայն քաղաքն այժմու մեծութիւնը եւ կարեւորութիւնը չուներ Միջին Դարէն առաջ։ Ցամի Տեառն 900է քիչ եաքը Ճենովայի մէջ հաստատուեցաւ հանրապետութիւն մը, որ կը կառավար-ուէր ժողովուրդէն ընտրուած եւ Դուքս (doge) անուանեալ նախագահէ մը։ Քանի մը տարի եաքը Ճենովացիք Փիզացւոց հետ դաշնակցութիւն կնքեցին փոխադարձ պաշտ-պանութեան համար, սակայն Ճենովայի յարաճուն յաջողութիւնը իւր դաշնակցին նախանձը շարժեց եւ երկու հանրապետու-թեանց միջեւ պատերազմ ծագեցաւ յամի Տեառն 1070։ Պատերազմը երբեմնակի ընդ-հատմամբք առաւել քան 200 տարի տեւեց։ Փիզացիք ի վերջոյ բոլորովին նուաճուեցան եւ Ճենովացիք անոնց նաւահանգիստն ա-ւերեցին յամին 1290։

Այս առեն Ճենովա արդէն սկսած էր կռուիլ մեծագոյն թշնամւոյ մը, Վենետի-կի հանրապետութեան, հետ։ Պատերազմին պատճառն էր Ճենովացւոց իշխանութեան ընդարձակումն յԱրեւելս եւ մասնաւորա-պէս Յունաց Միքայէլ Պալէոլոգոս կայ-սեր մէկ կարգադրութիւնը, որով կայ-սեր եղած օգնութեանց փոխարէն յամին 1261 Ճենովացւոց արուեցան Կ. պոլսոյ Բերա եւ Գալաթիա արուարձանները եւ Զմիւռնիոյ նաւահանգիստը։ Մոլեռնէ հիա-ցած է այդ առեն Ճենովական գաղթակա-նութեանց ձեռամբ Սեւ ծովու եզերքը եւ Արեւելից ուրիշ կէտերուն վրայ կառուցեալ ամրութեանց վրայ, զոր գերմանացի ռազ-մագէտը տեսաւ իւր երիտասարդութեան առեն, երբ Թուրքերոյ վեհապետին ծառա-յութեան մէջ կը գտնուէր։ Ճենովացիք եւ Վենետիկցիք փոփոխակի կը յաղթէին եւ կը յաղթուէին, բայց ի վերջոյ Վենետիկի յարաբերական գերիշխանութիւնը ճանչ-ցուեցաւ։

Ճենովա մինչ այս պատերազմները կը մղէր օտար պետութեանց հետ, ներքին կռիւներով եւս կը տագնապէր։ Երկու կու-սակցութիւնք իրարու դէմ կը կռուէին գեր-իշխանութիւն ձեռք բերելու համար։ Մէկ կուսակցութեան պետերն էին Ֆիէսքի եւ Կրիմալտի ընտանիքները, եւ միւսին պե-տերը՝ Տորիա եւ Սփինոլա ընտանիքները, եւ Դուքսերն ընդհանրապէս այս չորս ըն-տանեաց մէկէն կ'ընտրուէին։ Ճենովայի նշանաւորագոյն Դուքսը եւ մեծագոյն զի-ւանագէտն էր Անտրէա Տորիա, որ յամին 1560 մեռաւ ի հասակի 92 ամաց։ Ինչպէս մեծ տիրապետ, նոյնպէս նշանաւոր ծովային հրամանատար էր նա։ Ֆրանսայի Ֆրանչիս-կոս Ա. թագաւորին եւ Գերմանիոյ Կարոլոս Ե. կայսեր միջեւ մղուած պատերազմին մէջ Անտրէա Տորիա նախ իբրեւ Ֆրանսա-կան նաւատորմին հրամանատար յաղթեց կայսերական նաւատորմին, եւ ապա Ֆրան-սացւոց մէկ ընթացքին համար, զոր անի-րաւ կը համարէր, Գերմանիոյ կողմը դար-ձաւ զՃենովա, եւ այս օգնութիւնը թե-րեւս եղաւ պլսաւոր պատճառն Կարոլոս Ե. կայսեր վերջնական յաղթութեան։ Ճենո-վացիք զԱնտրէա Տորիա կը կոչեն Հայր Հայրենեաց։ Սակայն մինչեւ իսկ նա իւր բոլոր հանճարով կարող չեղաւ երկարատեւ ընել Ճենովայի նախկին փառքը, եւ քա-ղաքին յետնադոյն պատմութիւնը չատ հե-տաքրքրական չէ։

Այժմու նաւահանգիստն սկսաւ չինուիլ յամին 1870։ Երկու մղոն տրամագծով կի-սաբոլորակաձեւ ծոց մ'է, երկու ամբար-տակներով պաշտպանուած, որոց մին կ'եր-կարի արեւմտեան ալեքդէն եւ միւսը՝ ա-րեւելեան ծովեզրէն։ Ճենովա Իտալիոյ գլխաւոր նաւահանգիստն է եւ չատ ըն-դարձակ առեւտուր ունի։ Քաղաքը ծով-եզրէն վեր կը բարձրանայ ամփիթեատ-րոնի ձեւով, եւ եռեւը գտնուած բլուրնե-րուն վրայ կառուցուած են ամրութեանց երկու գիծեր, որոց առաջինը ունի եօթն մղոն երկայնութիւն եւ երկրորդը՝ քսան։ Ճենովայի ամենէն ուշագրաւ երեւոյթը կը կազմեն իւր նեղ փողոցները, այնպէս որ 140,000 քաղաքացւոց մեծ մասը յոյժ ան-ձուկ չրջանակի մը մէջ խտնուած է։ Գլխ-ւոր փողոցներուն վրայ կան մարմարեայ ապարաններ, յորս երբեմն կը բնակէին ազ-նուականք եւ որոց մեծ մասը չինած է Ալէսսի, Միքայէլ Անճէլոյի աշակերտը, որ 1500ին ծնած է։ Ասոնցմէ մին, որ Բոսսոյի Ապարան կը կոչուի, քաղաքին նուիրուած է իւր ազերբուն կողմէ եւ կը պարու-նակէ Ճենովայի լաւագոյն նկարուց հա-ւաքածոյն, յորում կան հին վարպետնե-րու չինած բազմաթիւ պատկերները։ Եր-կու անգամ նկարուց այդ թանգարանը գացինք։ Փողոցին միւս կողմը գտնուած ապարանի մը մէջ կայ նաեւ հնութեանց չահեկան թանգարան մը։ Այս ապարանին առընթեր կը գտնուի ուրիշ մը եւս որ իբ-րեւ քաղաքապետական չէնք կը գործած-ուի։ Այս բոլոր ապարանները, իրենց գե-ղեցիկ գաւիթներով եւ մարմարեայ սան-դուխներով, ճարտարապետական ընտիր գործեր կը համարուին։ Ճենովայի հանրա-պետութեան կողմէ Անտրէա Տորիայի հա-մար կառուցուած պալատն արտաքուստ դրաւիչ երեւոյթ չունի, եւ պատեհութիւն չունեցանք ներս մտնել։ Սան Լորէնցոյի մայր եկեղեցին կառուցուած է իբր 1100ին՝ հնագոյն եկեղեցւոյ մը տեղը։ Եկեղեցւոյն ճակատը չինուած է սեւ եւ սպիտակ մար-մարի փոփոխակի կարգերով։ Ներսը գըտ-նուած սիւները մնացած են նախկին եկե-ղեցիէն, զոր ըստ աւանդութեան չինած է նոյն ինքն Սբ. Լորէնցոյ, որ մարտիրոսա-ցաւ յամին 258։ Մայր եկեղեցւոյն ամենէն ուշագրաւ մասն է Յովհաննէս Մկրտչի մատուռը, որ կը պարունակէ քարէ մաս-նատուփ մը։ Կ'ըսուի թէ այս մասնատու-փին մէջ են Յովհաննէս Մկրտչի նշխարք, զոր Խաչակիրք Ժ.Դ. դարուն բերած են Պաղեստինէ։ Եկեղեցականի մը առաջնոր-դութեամբ մատուռը մտանք եւ դիտեցինք զայն, սակայն մեզ ընկերացող տիկնանց թոյլ չտրուեցաւ հոն մտնել, վասն զի տար-ւոյն մէջ միայն մէկ օր կայ յորում կանայք կրնան մտնել։ Աւելի փառաւոր եկեղեցի մ'է Աւետման Եկեղեցին։ Սա արտաքուստ գեղեցկութիւն չունի, սակայն ներքնա-կողման չքեղ զարդարանքներով կը գերա-զանցէր ո եւ է եկեղեցի զոր տեսած էինք։ Տանիքը կրող սիւներն սպիտակ մարմարէ են, որոց վրայ ազուցեալ են կարմիր մարմարի չերտեր։ Պատերուն եւ ձեղու-նին վրայ չեսեանք տեղ մը որ ծածկուած չըլլար պատկերներով, ոսկի թերթերով կամ մարմարով։

Հասարակաց պարտէզը գացինք, որոյ յառաջակողմը կը գտնուի Վիքթոր Էմմա-նուէլի արձանը եւ ճիշդ մէջտեղը կանգ-նի Մածծինիի արձանը։ Պարտիզին մէջ չին-ուած ճամբան ոլորտապտոյտ ընթացքով կը բարձրանայ բլրոյ մը կողէն, որոյ գա-գաթէն չատ գեղեցիկ կը տեսնուէր նաւա-հանգիստը։ Քաղաքին յիշատակելի առար-կայից մին եւս է ի պատիւ Քոլոմպոսի կա-ռուցեալ հսկայաքար յիշատակարանը որ կը գտնուի երկաթուղւոյ կայարանին մօտ։ Յիշատակարանին ճակատը գրուած է, «Հայ-րենիք առ Քրիստափոր Քոլոմպոս։» Զօրս կողմերը քանդակներ կան որ կը ներկայա-ցունեն զՔոլոմպոս մինչ երկրագունտով մը իւր տեսութիւնը կը բացատրէ Լա Ռա-պիտայի կղերականաց, մինչ խաչ մը կը անկէ Նոր Աշխարհի վրայ, մինչ Թագաւո-րէն եւ Թագուհիէն կ'ընդունուի Ամերի-կայէ վերադարձին, եւ քանդակ մը եւս կը ներկայացունէ զնա չղթաներու մէջ։

Երեքչաբթի երեկոյ այցելեցինք Քոլոմպ-եան Արուեստանոցը, ուր գլխաւորա-պէս ի հանդէս բերուած էին իտալական ճարտարապետութիւնք եւ տեսակ տեսակ մեքենայք։ Չորեքչաբթի կէս օրէն եաքը ականատես եղանք պատմական չքեղ թա-փօրի մը որ կը ներկայացուներ Քոլոմպոսի մեկնումն յԱմերիկա։ Թափօրին կը մաս-նակցէին 1,500 անձինք, որ 400 տարի առաջ գործածուած տարազով հագուած էին եւ կը ներկայացունէին սպանիացի ազ-նուականներ, սպառազինեալ զինուորներ, եւն.։ Զինուորներէն մին կը ներկայացուներ զՔոլոմպոս, զոր միւսներն իբր թէ մինչեւ նաւ կը յուղարկէին։ Այդ երեկոյին մեր պանդոկին մէջ դասնք Սեքռատոյ նախորդ ամերիկեան փոխ–հիւպատոս Մր. Ճիուէթ, եւ հետեւեալ առաւօտ ի մեծ ուրախութիւն մեր Ամերիկայէ Ճենովա հասաւ մեր ընտա-նիքը որմէ բաժնուած էինք առաւել քան երկու տարիէ ի վեր եւ որուն կ'ուղեկցէին բազմաթիւ բարեկամք։

Այդ օր յետ միջաւուր կառքերով դացինք գերեզմանատունը, որ չատ վեռեմ վայր մ'է։ Երբեք տեսած չէինք այդչափ գեղեցիկ եւ բնական արձաններ ի մի վայր հաւաքեալ։ Մարդոց եւ կանանց արձաններէն ոմանք կարծես թէ պիտի խօսէին, մանաւանդ պէս մէկ արձանն վանականի մը, որ աղօթքներ կը կարդար մեռելոց համար։

Ուրբաթ կէս օրէ հաքը վեց մղոն հեռի փէկլի անուն գիւղն ուղեւորեցանք՝ Պալլավիչինիի պարտէզը տեսնելու։ Զարմանալի գեղեցկութիւն ունեցող տեղ մ'է այս։ Տեսանք սունկի, քաֆու բի, պամպուի ծառեր, եւ ուրիշ բազմաթիւ օտար ծառեր եւ թուփեր, որ բերուած են աշխարհի ամէն կողմերէն։ Նաւակներով անցանք սորերկրեայ ալորտապատոյտ քարայրէ մը։ Տեսանք թրքական, չինական եւ հռոմէական ոճով չինուած փեջեր։ Պարտիզին մէկ մասին մէջ մեր առաջնորդը կոճակ մը դարձուց, եւ անմիջապէս մեր վրայ սկսաւ ջուր ցայտել աներեւոյթ փոքր խողովակներէ, այնպէս որ պարտաւորեցանք խոյս տալ չթրջուելու համար։ Կարծես թէ այս պարտէզը հրապուրիչ ընծայելու համար ինչ որ ղրամ կրնայ ընել եղած է։

Շաբաթ առաւօտ շենովայէ ուղեւորեցանք Միլան։

ԵՒԱՆԴ ԵՒ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Եռանդի մէջ միշտ չափազանցութեան համեմը կը գտնուի։ Օգուտ չունի դիմադրել այդ չափազանցութեան, որ եռանդի անհրաժեշտ տարր մ'է։ Այն որ ոեւէ նիւթի նկատմամբ յստակ տեսութիւններ եւ զօրաւոր դատողութիւններ ունի՝ այդ միջոցին չդիտեր անոր դժուարութիւնները, խոչընդոտները, կամ անոր միւս կողմը։ Եթէ կարենար դիտել զայնս, իւր նախանձը պիտի տկարանար եւ իւր ջանքերը պիտի նուազ ղէին։ Մարդ պարտի չափով մը միակողմանի ըլլալ. պարտի իւր գաղը ներկայացունել զօրաւոր դոյներով, եւ թերեւս պարտի նաեւ չափազանցել անոր կարեւորութիւնը եւ չափազանց դիւրին ցուցնել անոր գործադրութիւնը։ Պէտք չէ ընել դայս դիտակցաբար, վասն զի անկեղծութիւնը եռանդեան բուն էութիւնն է։ Մարդ պարտի լիովին համոզուած ըլլալ ոչ միայն իւր տեսութեանց ճշմարտութեան, այլ նաեւ թէ անոնք կը պարունակեն ամբողջ ճշմարտութիւնը, եւ յայնժամ իւր կարողութեան համեմատ ուրիշներն ալ պիտի համոզէ նոյնին։ Ցիրաւի ոչ մէկ բանի դէմ առժամանակեայ յաջողութիւնն այնքան անտանելի է որքան այս եռանդնալից միամտութեան որ ճարտարութեամբ կը վարուի։ Եռանդն բարեկարգիչն է որ իւր ծրագրաց դէմ առարկութիւն չտեսներ եւ որ ժողովրդական համակրութիւն կը դրաւէ։ Սգդուապէս եւ առանց երբեք երկբայութեան յաւատովոզ փաստաբանը կամ ատենաբանն է որ իւր ունկնդիրները կը համոզէ։ Միակ տարակոյս մը իսկ չունեցող հնարիչն է որ վստահութիւն կը ներշնչէ։ Եւ ոեւէ գործի պարապող մարդ մը սովորաբար յաջողութիւն ձեռք կը բերէ գլխաւորաբար իւր համարձակութեան, քաջութեան եւ վստահութեան համեմատ։ Մարդիկ այնքան զգաղեալ են իրենց գործերով որ չեն ուզեր խորապէս մտածել ուրիշ խնդրոյ մը թեր ու դէմ կարծեաց վրայ. կեանքը կարճ է, եւ որովհետեւ երկարօրէն կշռելու եւ քննելու չատ կարողութիւն չունին, ուրախութեամբ կը մասնակցին ձեռնհաս դատաւոր համարուող անձանց եռանդնալից աներկբայութեան։ Ինդրոյ մը մէկ կողմը. երբ աղդուապէս եւ պարզօրէն ներկայացուի, հաւանութեան կ'արժանանայ, եւ այս պատճառաւ է որ կորովի պետեր ունեցող կուսակցութիւնք եւ յարանուանութիւնք այդչափ չուտ կը բարգաւաճին։

Սակայն եւ այնպէս այս եռանդն առաւելապէս երիտասարդ եւ միջահասակ անձանց յատկանիշն է։ Եռանդուն մարդուն արտաքին բաներու համար ունեցած անտարբերութիւնը, անոր անկեղծութիւնը եւ անխռով վստահութիւնը մրչափ գեղեցիկ են, Թէեւ թերեւս ճշմարտութեան կէսը միայն ներկայացուի, սակայն այս եռանդն անկեղծ է եւ անոր անաչառ պարզութիւնն է որ զօրութիւն կու տայ։ Բայց երբ տարիները կ'անցնին, սաստիկ եռանդն հետզհետէ կը տկարանայ եւ բոլոր լաւ զարգացեալ բնութեանց մէջ անոր կը յաջորդէ աւելի առողջ դատողութիւն եւ աւելի ընդարձակ տեսութիւն։ Յայնժամ յառաջադոյն չտեսնուած թերութիւնք, առարկութիւնք եւ դժուարութիւնք հետզհետէ իյայտ կու գան։ Հեռացած է զգացմանց եւ վստահութեան այն կատարեալ վիճակը որ երիտասարդութեան կ'ընկերանար, եւ բանականութիւնը կը տիրապետէ հանդարտ եւ լռիկ, սակայն հաստատապէս եւ ազդուապէս։ Նախկին ներշնչման աղբերութիւնը երբեք չհեռանար բոլորովին, բայց այժմ կը չափաւորուի ընդարձակագոյն փորձառութեամբ եւ խորագոյն դիտութեամբ։ Արդարութեան պահանջներն աւելի լաւ կը հասկցուին, եւ անոր հասնելու միջոցները կը բազմանան։ Աներկբայ վստահութիւնը կը նուազի, սակայն այդ վստահութեան համար լաւագոյն հիմեր յերեւան կու գան։

Այս անցումը յանկարծ տեղի չունենար, ոչ իսկ չուտով. գերակիրթ մարդուն զարգացումն է այս որ կը կատարուի յամրօրէն եւ աստիճանաբար։ Շատեր կան որ երբեք չեն ունենար այդ զարգացումը։ Իրենց բոլոր եռանդը կը կորուսանեն, անոր տեղ կ'ունենան սերտ եւ մոլեռանդ յարում իրենց նախկին տեսութեանց։ Կամ անհամատատ եւ փոփոխամիտ կ'ըլլան առանց բաւական պատճառ ունենալու իրենց փոփոխութեանց համար։ Սակայն բարի եւ մեծ մարդոց մէջ երիտասարդ հասակի վսեմ եռանդը կը մեղմանայ եւ կը չափաւորուի չափահասութեան բանականութեամբ եւ դատողութեամբ, եւ յոյժ պատուական արդիւնք յառաջ կու գայ։ Վերոյիշեալ երկու վիճակներն ելս լաւ են, երկուքն ալ՝ բնական, եւ պէտք չէ երբեք անարդել զայնս. մարդու մը լաւագոյն տիպարին նշաններն են, մին անոր երիտասարդութեան մէջ, միւսը՝ չափահասութեան։

Երբ անհատ մը ամենայն յարմարութեամբ կը բարձրացուի աւելի պատասխանատու դրից, այսպիսի ատենները չաճախ վերոյիշեալ աստիճանական զարգացման յարդը կը տեսնուի։ Ընդ հակառակն, մարդիկ չաճախ կ'ինան չափահասութեան ատեն, վասն զի չունին այդ զարգացումը։ Շատեր կան որ երիտասարդութեան մէջ լաւ ապագայ կը խոստանան, եւ սակայն իրենց համար եղած յոյսերն ի դերեւ կը հանեն։ Անոնց եռանդը, նախանձը եւ զօրութիւնը կարծես կը զուչակէին մեծ ապագայ, որ սակայն երբեք չգար։ Այդպիսիք աստիճան մը յառաջ կ'երթան եւ ապա կանգ կ'առնուն։ Թերեւս քանի մը լաւ գործեր կ'ընեն, եւ ապա բան մը չկատարեր իրենց վրայ։ Երիտասարդութեան կրակը եւ նախանձն այրելով սպառած եւ միայն մոխիր թողուցած են։ Եթէ չափահասութեան զատողութիւնը եւ բանականութիւնը եւ չատ տարեաց զօրութիւնը եւ վեհութիւնը չայօրդած ըլլային երիտասարդութեան նախանձաւորութեան եւ եռանդեան, չայնժամ անոնք պիտի կրնային պահել իրենց աղդեցութիւնը եւ ելս քան զելս կատարելագործել իրենց օգտակարութիւնը։

ԾԱԴ ԻՆՈՏԻ ԵՒ ՆՈՐԱ ՀԱՇՈՒՈՂԱԿԱՆ ՀԻԱՆԱԼԻ ԿԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

(Ռըվիւ- տէ տէս Մոնտ)

Ակէ առաջ համառօտիւ գրած ենք այս անձին վրայ, բայց կը խորհինք թէ հետաքրքրական պիտի ըլլայ տալ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն մը։

Խ/Բ. Ա-Եփ.

Ջափազէտք, բժիշկք եւ փիլիսոփայք վերջերս նշանակութեան արժանի պատեհութիւն մը ունեցան ուսումնասիրելու նոր սքանչելիք մը։ Սա է քանանեւորս տարեկան երիտասարդ մը, Ծադ Ինոտի անուն։ Անցեալ փետրուար ամսուն Մ. Տարպու ներկայացուց զնա Գաղղիոյ Գիտութեանց Ակադեմիային, ուր նա հիանալի արագութեամբ կատարեց բազմաթիւ թուանշաններ պահանջող չափագիտական գործողութիւններ։ Ծադ Ինոտի ծնած է ի հոկտեմբեր 13, 1867, ի Փիէմոնթէ. աղքատ ընտանեաց զաւակ։ Նորա ծնողք տակաւին կ'ապրին չատ համեստ պարագայից մէջ։ Եղբարց մին սպասաւոր է սրճարանի մը մէջ, ուրիշ մը կօչկակար է։ Ծադ իւր կանխագոյն տարիներն անցուցած է խաչնարածութեամբ։ Իբր վեց տարեկան էր երբ զառաջինն ցուցուց թուանշանաց սէր։ Ցայնմհետէ Ինոտի մեծ յառաջադիմութիւն ըրած է։ Սորված է կարդալ եւ գրել եւ ի հարկէ իւր գործողութեանց չրջանակը մնծապէս ընդարձակած է։ Նորա սորված բաները նախապիտելիքներէ կը բազկանան չատ կէտերու մէջ, բայց ունի բաց իմացականութիւն եւ հետաքնին միտք. բնաւորութիւնն է սիրելի եւ համեստ։ Մանկութեան հասակին չատ խաղասէր էր։ Կը խօսի հաճելի ոճով, բարեմտաբար եւ երբեմն հեգնութեամբ։ Շատ հանճարեղ է թուղթ եւ գնդամուղ (պիլարդոյ) խաղալու մէջ։ Մեծ սխալ կը գործէ մարդ համարելով զնա լոկ հաշուող մեքենայ։ Կարճահասակ է, բայց դիւզացւոյ մը հուժկու կերպարանն ունի։ Գլուխը չատ մեծ է, դէմքը՝ անոյշ եւ կանոնաւոր, լայն եւ բարձր ճակատով, քիթը՝ բարակ եւ ուղիղ, բերանը՝ փոքր, երեսաց անկիւնը(*) չատ նշանաւոր է, գրեթէ ուղիղ անկիւն։

Գործողութիւնք զորս կը կատարէ Ինոտի, կ'ըլլան յաւելմամբ, բարձմամբ, բազմապատկութեամբ, բաժանմամբ եւ արմատոց հանմամբ։ Նաեւ կը լուծէ թուաբանութեամբ խնդիրներ որ կը համապատասխանին առաջին աստիճանի հաւասարութեան։ Սոքա ամենայն մտաւոր հաշիւներ են իրեն համար, այսինքն՝ կը կատարուին բոլորովին իւր գլխուն մէջ առանց թուանշաններ կարդալու կամ գրելու, կամ գործածելու որ եւ իցէ արտաքին միջոցներ իբրեւ օժանդակս

(*) Երեսաց անկիւնն է այն որ կը ձեւանայ երկու ուղիղ գիծերէ որոց մին կը քաշուի ականջին դրսի մասին մէջտեղէն դէպ ի քթին խարիսխը, և միւսը՝ ճակատին ցցուած կէտէն դէպ ի վերին ծնօտին ամենէն ցցուած մասը։

յիշողութեան։ Հետագայն է մեթոդը զոր կը գործածէ միշտ։ Երբ կը տրուի խնդիր մը բերանով, կը կրկնէ զայն ինքն իրեն, որոշ եւ յստակ արտասանութեամբ, իբր թէ տպաւորելու համար իւր մտաց վրայ. եթէ չհասկընայ զայն, կը խնդրէ որ կրկնուի։ Ինչիրք կրնան տրուիլ անոր գրութեամբ, բայց նախամեծար կ'ընտրէ ընդունիլ զայնս կենդանի բարբառով. եթէ ընդունի գրով, միշտ կը կարդայ զայնս լսելի ձայնով։ Երբ կ'ըմբռնէ խնդիրը, կ'ըսէ, «Պատրաստ եմ,» եւ կը սկսի չընչել ցած ձայնով եւ չատ արագ։ այս անորոշ մրմնջման մէջ կարելի է լսել թուանշանաց անուններ։ Ոչ ինչ կարող է խանգարել միտքը մինչ կը հաշուէ. յառաջ կը տանի ամենէն կնճռոտ գործողութիւնները հանրային հանդէսներու աղմուկին եւ ժխորին մէջ։ Սւեդին կայ. կարող է խօսիլ այլոց հետ մինչ կը կատարէ մտային այս գործողութիւնը. ուղիղ կը պատասխանէ հարցմանց, մինչեւ իսկ կը մտնէ կանոնաւոր խօսակցութեան առանց խանգարելու իւր չափագիտական գործը. այսպիսի պարագայից մէջ դիտելի մի միայն տարբերութիւնը սա է որ պատասխանն այնքան արագ չտրուիր։ Խնդրոյն լուծման միջոցին ժամանակ ժամանակ ձեռքը ճակտին կը դնէ կամ կը գոցէ իւր բռունցը, կամ իւր ազ ձեռքին ցուցամատով կը գծէ երեւակայական գիծեր իւր ձախ ձեռքին ափին մէջ։ Ցետոյ, միշտ չատ կարճ ժամանակէ ետքը, կ'ըսէ, «Գտայ,» եւ կու տայ լուծումը, եւ կ'ապացուցանէ զայն ի գոհունակութիւն անձին։

Մ. Ինոտի իւր մտային հաշուոց պատրաստման մէջ նշանաւոր է երկու մասնաւոր բաներով. իւր գործին կնճռոտութեամբ, եւ արագութեամբ որով կը կատարէ զայն։ Անոր առաջարկուած խնդրոյ մեծագոյն մասը կը պարունակէն բազում թուանշաններ։ Իւր գլխուն մէջ կը գումարէ երկու թիւեր որոց իւրաքանչիւրը կը բաղկանայ տասներկու թուանշաններէ. կը բազմապատկէ երկու թիւեր որոց իւրաքանչիւրը կը բաղկանայ ութ թուանշաններէ. կ'ըսէ թէ քանի՛ երկվայրկեան կայ ըստ պատահման առաջարկեալ տարեաց, ամսոց, օրերու եւ ժամերու մէջ։ Այս գործողութիւնք կը պահանջեն որ նա իւր յիշողութեան մէջ ըմբռնէ ճիշդ խնդիրը եւ մասնաւոր լուծումները մինչեւ այն ժամանակ երբ կը գտնուի ամբողջ պատասխանը։ Այսպիսի նշանաւոր գործի մը համար Մ. Ինոտի կարի յոյժ կարճ ժամանակ կու տայ, եւ արդարեւ այնպէս կարճ որ երբեմն կը թուի թէ լուծումը յանկարծական եղած է։ Հետագայն հրատարակուած է անոր նկատմամբ. «Նա քանի մը երկվայրկենից մէջ կը գումարէ իւրաքանչիւրն ութ կամ տասն թուանշանէ բազկացեալ եօթն թիւեր, իրարմէ կը հանէ իւրաքանչիւրն քսանումէկ թուանշանէ բազկացեալ երկու թիւեր մէկ վայրկենէ նուազ ժամանակի մէջ։ Նոյնքան արագութեամբ կը դանէ ութէ մինչեւ տասներկու թուանշաններէ բազկացեալ թուոց քառակուսի կամ խորանարդ արմատը, եթէ այս թիւք կատարեալ քառակուսի կամ խորանարդ են. իսկ եթէ չեն եւ մնացորդ կ'ունենան, քիչ մը աւելի երկար կը տեւէ գործողութիւնը մինչեւ որ հանուի կոտորատար պատասխանը։ Անհատատալի արագութեամբ կը գտնէ մեծ թուոց վեցերորդ կամ եօթներորդ արմատը։ Կը բազմապատկէ կամ կը բաժնէ թիւեր աւելի նուազ ժամանակի մէջ քան զոր կ'անոյնի արտասանելու համար պատասխանը։» Ահա օրինակ մը իրրեւ բացատրութիւն։ Հարցուեցաւ թէ քանի՛ երկվայրկեան կայ 18 տարուան, 7 ամսուան, 21 օրուան եւ 3 ժամու մէջ։ Պատասխանը ընդունուեցաւ տասներեք երկվայրկենի մէջ։ Ինոտիի արժանիքը կը կայանայ բոլոր իւր գործողութիւնները յիշողութեամբ կատարելուն մէջ։

Իւր գործոյն մէջ ունի սկզբնատիպ եւ որոշակի իրեն սեպհական մեթոտ մը։ Թէպէտ ուսած է հաշուելու սովորական մեթոտները, չգործածեր զայնս։ Մր. Շարքոյ ի Սալթփէթրիէր կատարել տուաւ անոր բաժանման երկու գործողութիւններ հասարատպէս դժուարին, մին թղթի վրայ սովորական մեթոտով, եւ միսը՝ իւր գլխուն մէջ բուն իւր մեթոտով։ Վերջինը տեւեց առաջնոյն ժամանակին չորրորդը միայն։ Դժուար է հասկնալ թէ ընդհ՚ր Ինոտի, որ գիւրաւ կը կրկնէ քսանեւչորս թուանշաններ, չկրնար կրկնել քսանեւչորս գիրեր։ Բայց նա չկրնար. կը վարանի եւ կը կորուսանէ ամէն վստահութիւն՝ երբ կը փորձէ կրկնել մինչեւ իսկ եօթն կամ ութ գիրեր։ Եթէ ոք կրկնէ իրեն երկու տող գաղղիերէն, չկրնար արտասանել զայնս ճիշդ՝ միանգամ հետեւ լսելով։ Քան զայս լ՚ինչ լաւագոյն օրինակի կը փափաքի մարդ մասնաւոր իրաց յիշողութեան խտրոյ մասին։ Մէկ անգամ լսել բաւական է Ինոտիի մտքին մէջ տպաւորելու թուանշանաց երկար չարք մը կամ կնճռոտ խնդիր մը հաշուական։

ՁՕՐԱՒՈՐ ՀՈՎԵՐ

Զուիցերիա ձիւնակոյտներու երկիր է։ Միակ նահանգի մէջ 1887–1888ի ձմեռը ասոնց ըրած աւերածին երեսէն դրամական կորուստը, ըստ պաշտօնական մի տեղեկագրի, իբր 350,000 ֆրանքի կը հասնի։ Քանի մարդիկ տարուեցան ջուրերէն. անոնցմէ տասներեքը կորսուեցան, եւ եօթը ողջ հանուեցան։ Կորսուեցան նաեւ չորս մատուռք, տասնեւհինգ բնակարանք, հարիւր յիսունուերեք ուրիշ չէնքեր եւ տասն փայտեղէն կամուրջք։

Ձիւնակոյտին զարմանալի մէկ պարագան է հովը որ ձիւնակոյտին առջեւէն կը փչէ իբրեւ հրեշտակ մահու։

Մր. Ճ. Է. Սիմընտս, որոյ «Մեր կեանքը Զուիցերիոյ Լեռնագաւառաց մէջ» անուն գիրքէն քաղուած են վերոգրեալ իրողութիւնք, կ'ըսէ թէ այս հովին զօրութեան վրայ գաղափար մը կազմելու համար պարտիմք ի մտի ունել թէ հարիւր հազարաւոր տակառաչափ ձիւն յանկարծ ի չարժման կը դրուի ժայռից նեղ պատառուածներուն մէջ։ Այս անադին կոյտերուն վանած օդը իրրեւ զօրաւոր հով կը ներգործէ իւր առջեւ ելլող առարկայից վրայ։ Մր. Սիմընտսի արժանահաւատ աղբիւրներէ քաղած հետագայ քանի մը օրինակները կը ցուցնեն այսպիսի հովերու ահաւոր ոյժը։

Կին մը կ'երթար եկեղեցի ձորին մէջ գըտնուող այնպիսի ճամբէ մը որմէ նորա գրացիներէն ոմանք գնացած էին քառորդ ժամ առաջ։ Ձիւնակոյտ մը — չատ փոքր բան մը — իյաւ լեռնէն վար։ Ձիւնակոյտին առջեւէն խուժող հովը վեր՝ օդին մէջ ածաւ կինը, ճամբէն հեռացուց եւ տարաւ դրաւ գնա բարձր մայրիի (չամ պուճը) մը գագաթը, որուն փաթթուեցաւ կինն իւր յուսահատական բոլոր ոյժով։ Ձիւնը խուժ անցաւ կնոջ ներքեւէն եւ մայրին թողուց կանգուն։ Դրացիք եկեղեցիէն ետ դառնալու ատեն գտան գնա ծառին գագաթը եւ ազատեցին։

Ուրիշ ժամանակ ճամբայ չինող մը օդն առնուեցաւ նոյն կերպով եւ ազատուեցաւ եղեւնի մը փաթթուելով, եթէ ոչ՝ կտոր կտոր պիտի ջախջախուէր գահաւանդի մը կողերուն զարնուելով։

Էմսի մօտ տեղ մը, Հռենոսի հովտին մէջ, ջաղացպանի մը տուն իւր ամբողջութեամբ օդին մէջէն տարուեցաւ բաւական հեռի Լաւինէ՝ Տընոթի մօտ, եւ տան բնակիչներն ամէնքն ալ սպաննուեցան բացերկուքէն։

Մր. Սիմընտսի յիշած դէպքերուն ամենէն զարմանալիներէն մին է իրեն ծանօթ Անթոն Պրոհէր անուն անձին պատահածը։ Սա կը ճանապարհորդէր լերանց անցքի մը մէջէն, եւ ահա ձիւնակոյտի հով մը հասաւ իրեն։ «Ակնատես մը տեսաւ զնա որ իւր ձիով եւ բալխիրով օդին մէջէն տարուեցաւ եւ անցաւ լեռնային գետէ մը անդին։ Ձիւնը որ հետեւեցաւ նմա՝ թաղեց զնա իւր ներքեւ։ Հանուեցաւ ձիան տակէն մեռած, մեռած էր նաեւ ձին, եւ բալխիրը կը կենար քովը։ Ձիւն զարգերէն ոչ մին մնացած էր բաց անտի որ կը գտնուէր անոր պարանոցին վրայ. միւսները ամէնքն ալ օդին մէջ ցրուած անհետ եղած էին։»

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԿԱՄԱՒՈՐ ՏՐՈՑ ՀԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ

(Շար. «Ա-եփաքեը»ի 47 ԸՆԴ. Ե ՀՏՐ.)

4. Բրիստոնեայք ոմանք ալ ըսեր են թէ աւետարանիչք եւ եկեղեցւոյ պաշտօնեայք իրենց ստանձնած գործեր լաւ չեն կատարեր։ Անոնց ոմանք են անձնասէր, չահախնդիր, եւ այլք՝ անգէտ իրենց պաշտաման. ուստի կը համարուի թէ ասոնց համար ստակ տալն է ընդունայն վատնել։ Այսպէս խնայողք երանի՛ թէ իրենց անձնական հաճոյից համար եւս ըլլային զգոյշ եւ մէկ ֆո-ը չվատնէին, չծախսէին ծուխի, մուխի եւ ըմպելեաց, ցոփ կենաց եւ զեղխութեանց։ Եւ իցի՛ թէ գէթ իրենց սիրելի եւ հաւատարիմ համարած անձի ձեռք տային, յայնժամ պիտի տեսնէին որ չատ մարդիկ դարձի կու գան եւ եկեղեցիք կը զարգանան։ Թերեւս պիտի համոզուէին թէ Աւետարանի պաշտօնէից մեծագոյն մասն են հաւատարիմ գործողք, եւ աւետարանչաց եւ միսիոնարաց չատերն են անձնուէրք, աւետարանելու կերպերն ալ իրենց տեղւոյն յարմար եւ վայելուչ։ Եթէ երբէք սխալներ կ'ըլլան, եւ ոմանք անյարմար կ'երեւնան, պէտք չէ անոնց համար գործը լքանել, այլ գուն գործել որ լաւագոյնս կատարուի ի ձեռն արժանաւորաց։ Այս եւս կը պահանջէ որ առաւել տան «զղատս» քրիստոնեայք։

Նաեւ եթէ երբէք յոռետեսից ոմանց կարծածին պէս պաշտօնեայք եկեղեցւոյ եւ գործաւորք առաքելութեանց ըլլան անպիտան, անոնց այս թերութեամբ իրենք միթէ ազա՞տ կ'ըլլան կրօնական տուրքէ։ Եթէ այն յոռետես կամ խորթաթափանց միտքը կ'ուզեն որ ամէն պաշտօնեայ ըլլայ անձանուէր, մոռնայ իր կեանքն ու զաւակները, ըլլայ կենդանի նահատակ իր ընտանեօք, եթէ դիտեն որ այս է չափ քրիստոնէական զոհողութեան, իրենք եւս թող այսպիսի օրինակ հանդիսանան։ Թող իրենք ալ՝ հոգիով բորբոքին եւ Տէրոջը ծառայեն։ Իրենց

հառանգ անչուշտ չատ պաղ սիրտեր պիտի վառէ, եւ մեռածները խանձէ, խայտառակէ։ Եթէ իրենք չեն ըներ իրենց պարտքն այսպէս, էր կը մեղադրեն որ այլք եւս իրենց հետ կ'երթան։ Մանաւանդ իրենց պէս դիտուն եւ հառնգուն քրիստոնէի կը վայլէ՞ միթէ ըսել, «Որովհետեւ ոմանք իրենց պարտքին կէսը կատան, ուստի ես ալ չեմ տար։» Եթէ ասոնց յաճախորդք ըսէին իրենց, «Որովհետեւ ձեր յաճախորդաց ոմանք իրենց պարտք թերի կը վճարեն, ուստի մենք ալ չենք վճարեր,» իրենց այս պարտապաններն ի դատ կոչելու փոխան, պիտի ուզէին ղրկել յիմարանոց ի դարման։ Բայց արդիօք եւ մեք յաչս Աստուծոյ այսպիսի անիրաւ վաստակաւորներ, յիմար տրամաբաններ չե՞նք ըլլար, եթէ խորհինք որ այլք գուցէ անհաւատարիմ են իրենց պաշտաման, ուստի մեք ալ ազատ ենք ի վճարել կրօնական տուրս։

Ե. Այս որոց մէկ տեսակն ալ է նպաստել բարեսիրական գործոց. օգնել մարմնաւոր կարօտելոց, այն է մոլիներու, աղքատաց, սովելոց, հրկիզելոց եւ այլ պէսպէս արկածելոց։ Այս կարգէն են խնամել զորքս եւ զայրիս, հոգալ անանկն ու անկեալ, կամ օգնել հիւանդանոցի եւ որբանոցի նման հաստատութեանց, եւ գինեհատութեան ու պարկեշտութեան համար աշխատող ընկերութեանց։ Չի մինչեւ յարդ չեն զադրիր յերկրի արկածք աղետաբերք, եւ գուցէ ընդ երկար չպիտի պակսին ողղմութիւնք, երկրաշարժք, հիւանդութիւնք եւ հրդեհք։ Այսպիսի բանաւոր եւ մինչ իսկ անբռնաւոր պատճառներով յերկրի եւ ամէն ազգի մէջ պիտի ըլլան աղքատներ եւ ախտաժէտներ, որբեր ու այրիք, մոլիք եւ մոլորեալք։ Ուստի ձայն Նախախնամողին ամէն ազգի ուսկնդրաց կը գոչէ, «Որովհետեւ երկրին մէջէն աղքատ պակաս պիտի չըլլայ, անոր համար քեզի կը պատուիրեմ ու կ'ըսեմ, Քու երկրիդ մէջ եղած աղքատ ու չքաւոր եղբօրդ ձեռքդ բաց ըլլայ։» Ուստի կը քարոզէ Եսայի (Գլ. ԾԸ.) «Քու հացդ անօթիին բաժնես, եւ թափառական տնանկները տունդ ընդունիս, երբոր մերկ մը տեսնես՝ զանիկա հագուեցունես։... Անօթին յօժարութեամբ կերակրես, եւ կարօտին հոգին կչտացընես։» Այսպէս կ'ըսէ Քրիստոս, ըստ իմաստուն կամաց Հօրն, թէ կարօտները եւ «աղքատները ամէն տեղ ձեր հետը» պիտի ունենաք, որ ըլլայ ձեզ բարիք գործելու պատեհութիւն։ «Աստուծոյ ու Հօրը քով մաքուր ու անարատ կրօնասիրութիւնը ասէ,» կ'ըսէ Յակոբոս առաքեալ, «Որբերուն ու որբեւարիներուն տես երթալ իրենց նեղութեան ատենը...։»

Այսպէս կ'ուսուցանէ Քրիստոնէութիւն, այսպէս կը գծէ նա զսահման պարտուց բարեսիրական տրոց։ Այն ամենուն որ կարօտ են բարիքի մը, որ կրնայ ընձեռիլ մարդու ձեռամբ, կարող անձինք պարտին ըլլալ ձեռնտու։ Քրիստոնեայ աշխարհ, ըսենք Անգլիա, այսպիսի ձեռնտուութեանց պարտք այնպէս անհրաժեշտ կը համարի եւ հարկաւոր, մինչ զի սահպղական տուրք կ'առնու վասն աղքատաց եւ հիւանդանոցաց։ Այլ մինչ իսկ անդանօր կան մնան չատեր անխնամ թողուած. հապա ո՛րքան չատ ըլլալու են կարօտք ի Տաճկաստան եւ այն՝ ներքին քաղաքաց մէջ։ Այն պէսպէս կարօտելոց ոմանք են մեր ազգայիններէ, եւ այլք աւելի մերձաւոր են— մեր ազգականք եւ արեւնակիցք։ Ո՞ր աչք կրնայ նայիլ անոնց հիքութեան եւ չկթալ ի վերայ խեղճ կացութեան։ Այս գթութիւն եւ կարեկից զգացմունք ո՞չ ապաքէն են բնազդմունք ինչ պարտուց։ Ապաքէն այս ձայն պարտազգացութեան է եւ պարտի ըլլալ առաւել ազդու քան ձայն հրեչտակաց։ Զայս գիտեն բազումք, սակայն «Իցի՛ւ,» կ'ըսեն ոմանք, «ըլլայինք օգնելու կարող, ինչե՛ր պիտի ընէինք։ բայց հիմա մեր ձեռքէն բան մը չգար։» Այո, կան չատ գործեր զորս ի կատարել Պարտն Հիրչ իսկ է անկարող իր առատաձեռնութեամբ եւ Ռոչիլտի տուն իր հարստութեամբ։ Այլ եւ կան դէպքեր երբ թափառական անցորդի մը քանի մը կաթիլ ձէթ եւ քիչ մը խնամ անձ մը կ'ազատեն, որպէս եղաւ ի ձեռն բարերար Սամարացւոյն ի ճանապարհին Երիքովի։ Այնու օրինակաւ Քրիստոս կ'իմացուցնէ թէ բաւ է ունենալ բարեսէր սիրտ եւ ճանաչել պարտիս օգնելու ընկերին։ Մեք եւս յայնժամ պիտի կարենանք ընել բաւական բարիս, թէեւ դոյզն այլ կատաւոր արովք։

6. Մեր չրջակայից, ազգայնոց եւ օրդւոց մտաւոր խեղճութիւն ոմանք թերեւս աւելի արգահատելի համարին։ Անչուշտ ոչինչ նուազ քան զմարմին կարօտութիւն ունի հոգին ալ։ Եւ այսպիսի կարօտեալք են յոյժ բազումք։ Եւ որ աւելի արգահատելին է, չատ մարմնաւոր կարօտք մինչդեռ կը զգան պիտոյս մարմնոյ, անոր համար ալ բան մը ընել կը ճգնին, մտաց պիտոյից կ'ըլլան անպէտ եւ անոր համար կ'ընեն ոչինչ։ Չեն զգար իրենց հիքութիւն, ուստի չեն անձկար հմտութեան, որ կը լեցուէ թերեւս նաեւ պիտոյս մարմնոյ։ Ոմանք մոլի կ'ըլլան եւ կը մոլորին, կը թաւալին ի վատութեան եւ կը թափառին կարօտ, գուցէ եւ ի պատճառս չունենալու ուսմունք եւ կրթութիւն։ Սապաքէն գիտութիւնք չեն ամէն բանի դեղ եւ դարման, այլ մեծ նպաստ են դիւրակացութեան։ Աստր համազուած կը գործեն ուսեալք ամենայն, որպէս նոյն իսկ եւ Հայն ի Տաճկաստան։ Աստնք ալ, այո, պէտք է գուն գործեն հարստանալ ուսմամբ եւ զարգանալ կրթութեամբ։

Աչխարհ յառաջ կ'երթայ, վայելք կը բազմանան եւ մարդոց պիտոյք կ'աւելնան։ Աստնք ստանալու եւ վայելելու միջոց ու կերպն են ուսմունք ու գիտութիւնք։ Աստնք ալ կ'ընդարձակին, կը նրբանան եւ տեսակաւ կը բազմանան օր ըստ օրէ։ Զոր օրինակ, այսօր բժշկութիւն նորանոր եւ տանուպատիկ աւելի ուսումն ունի քան որ պէտք էր քսան տարի առաջ։ Այսպիսի են ամենայն ճիւղք ուսմանց։ Այսպէս են եւ քրիստոնէական հմտութիւնք ու կրթութիւնք։ Մեր որդիք գէթ տանուպատիկ աւելի պէտք ունին հոգեւոր եւ մարմնաւոր ուսման, աչխարհային եւ կրօնական կրթութեան, քան զոր մեք ունէինք ի մեր մանկութեան։ Եւ այս ուսմունք հիմա տանուպատիկ առաւել ծախքով կը ստացուին։ Այլ այս ծախուց հասարակաց մեծագոյն մասն են անքաւական։ Հապա յայսմ եւս ըստ բերման Նախախնամութեան՝ կարողներու պարտք է տալ կամաւոր տուրքեր ի կրթութիւն երկրացւոց, ազգայնոց, ազգականաց եւ զաւակաց։

7. Ոմանք այսպիսեաց մտաւոր կրթութեան կարեւորութիւնը կը ճանչնան. այլք եւս անոնց մարմնաւոր կարօտութեանց վերայ կ'արգահատին։ Թող ուրեմն երկաքանչիւր կարդի անձինք ըլլան սիրայօժար օգնելու ըստ ճանաչման իւրեանց։ Եւ թող որոչեն թէ որո՛ց եւ ո՛րքան պիտի նպաստեն իրենց կամաւոր տրովք։ Թող առաջադրեն թէ ո՛ր գպրոցի պիտի ըլլան սատար, եւ ո՛ր հիւանդանոցի խնամատար, ո՛ր բարեսէր ընկերութեան պիտի ըլլան անդամ, եւ ո՛րպիսի մոլութիւն ջնջելու գործադիր։ Ոմանք եւս եթէ մտաբերեն որ այն ամենայն չարեաց արմատն է կրօնական տգիտութիւն, լաւ. ուրեմն թող ղրկեն Աւետարանն ամենայն ազգաց։ Եւ եթէ այլք ոմանք տեսնեն թէ դեռ իրենց մերձակայք չատ պէտք ունին քրիստոնէական կրթութեան, ասոնք ալ թող տան իրենց ոսկիներն ի չինութիւն եւ կեղեցեաց։ Ով որ պարագայից բերմամբ եւ Նախախնամութեան կոչմամբ լաւագոյնս կը տեսնէ այսինչ տեսակ գործոյ կարեւորութիւն, պարտի ըլլալ անոր անձնանուէր։ Ի մանաւորի այն կարօտութիւն լեցնելու համար պէտք է տայ իր անձն ու գանձ։ Թող այսպէս իւրաքանչիւր բարերար իր կոչմանն ըլլայ հաւատարիմ։ Մէկ կարգի բարերարք պէտք չունին, եւ ոչ երբէք իրաւունք, անարգել զայլ տեսակ բարերարս, որ իրենց պէս չեն տեսներ եւ իրենց չափ չեն զգար այս ինչ տեսակ գործոյ կարեւորութիւն։ Իւրաքանչիւր ոք առատասիրտ եւ առատաձեռն կամաւոր տուրք թող տայ իր համոզուած բանին։ Այսպէս փորձառու պիտի ըլլայ բարերարելու քաղցր վաստման խղճին։ Այսպէս յօրդորեալ պիտի փափաքի տալ նաեւ ուրիշ տեսակ պիտոյից։ Եւ անտարակոյս այսպիսի «բարերար անձը պիտի դիտնայ,» զօրանայ եւ առաւել եւս բարերարել չանայ։ Տայր Աստուած որ ընթերցողաց չատեր այսմ ըլլային փորձառու։

Զմիւռնիա Ա. Մ. Ի.

ԽԱՉ

Սիրելի բարեկամս, կը խօսիս ինձ մարդոց խեղճ վիճակին վրայ, կը պատմես չատ անձանց նեղ պարագայից մէջ իյնալը, ոմանց թչուառութեան մէջ կորնչիլը, չատ երիտասարդաց բարոյապէս կործանիլը, անթիւ մարդոց հիւանդութեանց ներքեւ տառապիլը, անմիղ զաւակաց վշտերու մէջ ի սպառ անհետանալը. այո, բարեկամ իմ, եւ ես ունիմ աչքիս առջեւ հարիւրաւոր պարագաներ, որք ինձ առաւել խեղճուկ եւ սիրտ ճմլող կը թուին քան դուն կը նկարագրես։ Կը տեսնեմ, ուրեմն, աչխարհի մարդիկ իրենց խաչը ունին. ուստի կ'ըսեմ թէ Թովմաս իր խաչը չունենայ, Թովմասին հայրն, մայրն եւ եղբարք ու քորք իրենց խաչը չունենան։ Դուն ալ քու խաչդ ունես։ Այս խաչը կը մեծնայ ինչպէս որ մեր կենաց օրերն կ'աւելնան։

Ինձ կ'ուզես հարցնել թէ ի՛նչ է խաչ։ Ծա՛չ, սիրելիդ իմ, է որ եւ է բան, մարմնեղ ներս կամ մարմնեղ դուրս, որ զքեզ կը ցաւցնէ, կը վշտաբէ եւ ի վերջոյ դերեզման կը տանի։ Հիմա պիտի հարցնես թէ ինչո՞ւ համար կ'ըսես ինձ թէ քանի որ քրիստոնեայ ես մի տրտնջեր այդ խաչին դէմ։ Ըսեմ քեզ թէ ինչո՛ւ. որովհետեւ սորվեցանք այս կենաց մէջ թէ այդ խաչին միջոցաւ վարժուողներուն հոգին պիտի վերկուբի։

Երկինքը կ'ամպի, անձրեւները կը սկսին դալ, երկիրը սարսափի մէջ է խաւարին, որոտման, փայլակին եւ հեղեղին պատճառաւ։ Բիւրաւոր գեղեցկութիւնք կորընչին, հազարաւոր ուրիշ կորուստներ կը պատահին մարդոց։ Այս պահուն մարդը խեղճուկ դիրք մը ունի։ Ապա միտքդ բեր թէ մարդը երբէք չողբար երկնից մխիթը-

նիլը, անձրեւներու յառաջ բերած վնասը։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ հեղհեղը, որուտումը եւ փայլակը մթութեան մէջ ինքնին քաղցր են։ Ոչ։ Ուրեմն ինչո՞ւ չարտասուեր այս առթիւ։ Որովհետեւ դիտէ թէ նոր կեանք յառաջ պիտի գայ երկրիս վրայ։ Թող որ խաչը դառն ըլլայ, սակայն մեր սիրտերն կրնան երջանիկ ըլլալ, որովհետեւ հոգին պիտի փրկուի։

Ծանօթ օրինակ մը եւս կ'ուզեմ յիշեցնել։ Դիտեմք որ հոգին մէջ դրուած ցորենը պիտի փտի։ Բայց որովհետեւ փորձառութեամբ դաւած ենք որ թէեւ ցորենը կը փտի, սակայն կայ մաս մը ցորենին մէջ որ ցորենին փտելէն օգուտ քաղելով կը չարժի, կ'աճի, կը բարձրանայ յառաջ բերելով առատ մնծութիւն, դեղեցկութիւն եւ կեանք, ուստի ուրախութեամբ ցորենը կը ցանենք որ փտի։ Սրդ ի միտ առ, սիրելի բարեկամդ իմ, ճիշդ այսպէս եղած չէ՞ մեր անձին։ Աստուած մեր հոգին այս մարմնոյն մէջ է դրած, եւ մարմինն ալ աշխարհին մէջ։ Մարմինը աշխարհին մէջ այնպէս դրաւ որ փտի. երբ մարմինը փտի, հոգին պիտի սրբանայ եւ վեր առ Աստուած ելլէ։

Դիտեմ որ երբ կը լսես այս խօսքերս, պիտի հարցնես թէ օրինակներէ զատ ապացոյցներ ունի՞ս։ Այո. երկու հատ։ Նախ, Քրիստոսի կեանքը։ Քրիստոս իբր մարդ մարմին մը ունէր։ Այդ մարմինը ծնաւ, ապրեցաւ եւ մեռաւ ունենալով իր մէջ Քրիստոսը։ Թչուառ կեանք մը ունեցաւ Քրիստոսի մարմինը, անարդ մահով մը մեռաւ եւ թաղուեցաւ։ Երեք օր վերջ յարութիւն առաւ, ունենալով Քրիստոսը իր մէջն ճիշդ ինչպէս առաջ։ Ի՞նչ կ'ապացուցանէ այս։ Ինչո՞ւ համար Աստուած զայս ցուցուց մեզ։ Աղէ', ականջ տուր եւ իմ ազգութեանս օրերէն օրինակ մը առնլով պատմեմ քեզ։

Երբ 6 տարեկան էի սիրելի հայրս իմ հիւանդութեանս միջոցին առաջին անգամ ըլլալով զեղ տուաւ որ խմեմ։ Դեղը սալֆատ էր, դաւաթին մէջ ջրով խառնուած։ Երբ տեսայ թէ դառն է, ըսի, «Չէ, սիրելի հայր, չեմ խմեր, որովհետեւ դառն է։» «Չէ,» ըսաւ հայրս, «պէտք է որ խմես. իրաւ դառն է, սակայն պիտի առողջացնէ զքեզ. խմէ, սիրելի զաւակս, խմէ, վնաս մը չունի, եթէ բերանդ քիչ մը դառնայ. տես, ես ալ պիտի խմեմ քիչ մը։» Հայրս խմեց քիչ մը։ Յետոյ ըսաւ, «Տես, քիչ մը բերանիս լեղութիւն տուաւ եւ անցաւ, ուստի դուն ալ խմէ, եւ պիտի առողջանաս։» Այսպէս Հայրն Աստուած կ'ըսէ մարդուն. «Տես, իմ միածին Որդիս մարմին առաւ իբր մարդ, ծնաւ, թչուառացաւ եւ մեռաւ։ Տես, երեք օր յետոյ մարմինը յարութիւն առաւ։ Ասանկ ալ քեզ պիտի ըլլայ, ով մարդ, յօժարէ մարմնիդ թչուառանալուն եւ մեռնելուն, եւ յարութիւն պիտի առնուս վրկեալ հոգւով։»

Ա՛հ, հիմա ինձ դժուար հարցում մը պիտի ընես, դիտեմ, եւ այն ալ ոա է. «Ինչո՞ւ համար իմ հոգիս անանկ վիճակով մը ստեղծուեցաւ որ հարկ ըլլար ասանկ մարմին մը առնուլ եւ ասանկ կեանք մը անցնել։» Ո՛հ, զայդ մի հարցներ. այդ բանին բացատրութիւն մը չեմ կրնար տալ, բայց եւ այնպէս քանի որ Աստուծոյ միտքն Որդին խորհեցաւ թէ կ'արժէ այս կեանքը ապրիլ եւ յետագայ փառքը վայելել, ինչո՞ւ եւ ես չխորհիմ։

Գանք երկրորդ ապացուցութեանս. թէ ինչէ՞ն գիտնք որ այս կեանքը մեր հոգւոյն փրկութեան միջոց պիտի ըլլայ։ Մեր առօրեայ քրիստոնէական փորձառութենէն։ Մարմնոյդ հասած նեղութիւնները չզգացի՞ր թէ հոգւոյդ աղնուութիւն եւ սրբացում տուին։ Երբ սկսան մանուսոր վիշտեր մարմնոյդ գալ եւ երթալ, յետ այնորիկ չտեսա՞ր թէ հոգւոյդ այսինչ եւ այսինչ մասերը սրբացած, աղնուացած են։ Զսորվեցա՞ր թէ քու բոլոր ազնիւ յատկութիւններդ կը պարտիս Աստուծմէ քեզ եկած տառապանքներուն։ Կան ժամեր յորս Աստուած մեզ պատհութիւն կուտայ որպէս զի տեսնենք մեր հոգւոյն վրայ եկած օգուտը մարմնոյն կրած խաչէն։ Թէ որ մարմնոյն կրած պզտիկ վնասներէն հոգին սրբացում կ'ընդունի, հապա թէ որ մարմինը մեռնի, այն ատեն ո՛րչափ սրբացում։ Այն ժամուն հոգին փրկուած պիտի ըլլայ եւ դնացած առ Հայրն Աստուած։

Սիրելիդ իմ, չըլլայ թէ ինձ ըսես, «Հիւրեանն ամէն մարդ պիտի փրկուի, քանի որ ամէն մարդ խաչ կը կրէ։» Այդ խօսքը ես չեմ ըսեր։ Բնդ եւ բոլոր իրենք պիրենք ճչմարիտ քրիստոնեայ դաւանող անձանց կ'ըսեմ թէ խաչը, որ կը կրենք մեր մարմնոյն վրայ, մեր հոգին պիտի փրկէ։ Հետեւապէս, հոգիդ ուրախ թող ըլլայ, երբ մարմնդ խաչին ներքեւ կը տառապի։ Քրիստոսի չատ մը քաղցր խօսքերէն երկու խօսք կը յիշեցնեմ. միշտ կրկնէ զայնս երբ խաչդ ծանրանայ մարմնոյդ վրայ. այսու պիտի սփոփիս։

«Աստուած անանկ սիրեց աշխարհը մինչեւ որ իր միածին Որդին տուաւ, որ ամէն ով որ անոր հաւատայ՝ չկորսուի, հապա յաւիտենական կեանք ունենայ։»

«Սրտերնիդ չխռովի. Աստուծոյ հաւատացէք, ինծի ալ հաւատացէք։»

Անկեղծ եղբայրդ

Նիւ Եորք, Ամերիկա — ԹՈՎՄԱՍ ՍՕԼԵԱՆ

ԵՐԵՔ ՄԵԾ ԳԻՐՔԵՐ

Ցայժ բարեպաշտ ծերունի մը անչուք եւ միայնակ խցիկ մը քաշուած էր, բայց իւր իմաստութեան եւ սրամտութեան համբաւն այնչափ տարածուած էր որ ամեն կողմերէն անոր քով կու գային բարի խորհուրդներ եւ օգտակար դասեր առնուլ։ Գիտուն մը եւս, որ այցելութեան գացած էր, կը սքանչանար ալեզարդ ծերունւոյն խորաթափանց հանճարին եւ զեղեցիկ բացատրութեանց վրայ։ «Ուրկէ՞ սորված էք այսչափ իմաստութիւն,» հարցուց գիտունը. «չեմ տեսներ ձեր խուցին մէջ գրատունի չնչին հետք մը իսկ, եւ ոչ գիրք մը ուրկէ ուսանիք զայս ամենայն եւ ճանչնաք բարին ու գեղեցիկն։» Ծերունին պատասխանեց. «Ա՛հ, երեք մեծ գիրքեր ունիմ, բոլոր գըրեանց լաւագոյնները, որոց նմանը ցարդ գտնուած չէ աշխարհիս մէջ, եւ եղած չէ օր մը երբ անոնցմէ կարգացած չըլլամ։» Գիտունը զարմացմամբ հարցուց, «Ի՞նչ են այդ գիրքերը, մենակեաց, կ'աղաչեմ, ըսէ ինձ։» «Առաջինը,» պատասխանեց ճգնաւորը, «Ստեղծագործութիւնն է, Աստուծոյ ձեռաց գործը, զոր կը տեսնեմ ամենուրեք, չուրջս եւ իմ վրաս։ Երկրորդը Խիզճն է, զոր կը գտնեմ յիս, սրտիս մէջ։ Երրորդը Սուրբ Գիրքն է։ Երկինք եւ երկիր, Տէրոջ այս մեծ գործերն, անսահման գիրք մը բացած են միշտ իմ առջեւս։ Կը պատմեն բնութեան հրաշալեաց վրայ, ինձ կը ծանօթացնեն երկնաւոր Հօր անճառելի բարութիւնը, անհուն իմաստութիւնը, անխմանալի մարդասիրութիւնը եւ ամենակարողութիւնը։ Խիզճն ինձ կ'ըսէ թէ ինչ պարտիմ ընել առ Աստուած եւ առ ընկերս եւ ինչ բաներէ պարտիմ զգուշանալ։ Խիզճն զերդ մի ուղեցոյց կ'առաջնորդէ զիս ապահով աչխարհիս փորձութիւններէն որք երբեմն մահ կը սպառնան։ Սուրբ Գիրքը, դրոց լաւագոյնը, մեզ կը սորվեցնէ թէ աչխարհիս սկիզբէն Աստուած չդադրեցաւ ինքզինք մարդոց յայտնելէ, եւ մինչեւ իսկ Իւր Որդին, Յիսուս Քրիստոս մեր Փրկիչը, աչխարհ գրկեց, որ մեզ համար չարչարուեցաւ, խաչուեցաւ, ամեն նեղութիւն եւ վիշտ կրեց, մեր բեռն թեթեւցուց, վերջապէս մեզ համար պատրաստեց երկնային գանանը, որ անդ հրճուինք Յիսուսի, երկնաւոր փեսային, յարաղուարճ ուրախութեանց մէջ, եւ յաւիտեանս երգենք որբոց եւ հրեշտակաց հետ Աստուածային սուրբ եւ երկրպագելի անուան առջեւ։»

Եւ դուք, ո՛վ երկրաբաններ, փիլիսոփաներ եւ աստուածաբաններ, խոնարհութեամբ ծունր դրէք այս երկք մեծ եւ պատկառելի ուսուցիչներուն առջեւ եւ խրատ առէք նոցա տուած դասերէն։ Մենք ալ նման սոյն յարգելի ծերուկնոյն միշտ կարդանք Սուրբ Գիրքը, ուսանինք զընութիւն։ Եւ Խիզճն ալ հաւատարիմ առաջնորդ ունենալով քաջութեամբ կռուինք մեր ամենամեծ հակառակորդին դէմ, որ է կիրք, եւ եթէ յաղթենք մեր չար կրից, յայնժամ մեծ պիտի կոչուինք առաջի Աստուծոյ եւ հանուր մարդկութեան։

Թարգմանեաց Գաղղիերենէ

Պարտիզակ — Մ. Գ. ՃՂՃՂԵԱՆ

ԱԶԴԵՐ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հնդամատեան, կամ, Հինգ Գիրք Մովսիսի, ըստ ճշդրիտ Թարգմանութեան նախնեաց մերոց, ի լոյս ընծայեալ համեմատութեամբ երբայական բնագրին։

Տպագրութիւն Պաղտատլեան։ Կը ծախուի ի գրատան Ամերիկան Խանի, Ֆինճանճըլար Եօղուշլու, Կ. պոլիս։ Գինն է 3 դահ.։

Ինչպէս յայտնի է գործոյս յառաջաբանէն, թէպէտ Ամերիկայի Աստուածաշնչի Ընկերութեան նպատակը չէր ի սկզբան հրատարակել Հնդամատեանս միայն իբրեւ ուրոյն հատոր, այլ քանի մը օրինակ միայն կազմել իբրեւ ճաշակ, սակայն տեսնելով բարեպաշտ հասարակութեան փափաքը Սուրբ Գրոց գոնէ այս մասն չուտ ստանալու, գիտնալով նաեւ ամբողջ Սուրբ Գրոց հրատարակութեան յերկարումը գործին զժուարութեան պատճառաւ, յարմար դատուեցաւ գոնէ Հնդամատենիս տպագրեալ օրինակներէն մաս մը հանել ի վաճառ։

Կ. պոլսոյ Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցութեան ազօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 3ին ըստ Թուրքաց, Պայպըլ Հաուսի մասրան մէջ։

ՀԱՆԴԷՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նոյ. 14 ըստ Յուն., և Նոյ. 26 ըստ Լատ., 1892

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փորթուկալի Թագաւորն ու Թագուհին, որոց ի Մատրիտ ուղեւորութիւնը կը հաստատուի տարւոյս նշանաւորագոյն դէպքն սպանիական մայրաքաղաքին մէջ, այդ քաղաքն հասան Նոյ. 10ին դեղեցիկ օդով, եւ Բրիտանիէ Թագուհւոյն հիւր եղան մինչեւ Նոյ. 18։ Երկաթուղւոյ կայարանին մէջ Նոցին վեհափառութիւնք դիմաւորուեցան Բրիտանիէ Թագուհւոյն, պալատական բոլոր բարձրաստիճան պաշտօնէից, նախարարաց, դիւանագիտական մարմնոյն, գլխաւոր դինուորական պաշտօնակալաց եւ քաղաքապետական պաշտօնէից կողմէ։ Արքայական խումբը պալատ ուղեւորեցաւ ութ չքեղազարդ կառքերով, որոց կ'ընկերանար հեծելազօրաց դումարտակ մը։ Երբ վեհափառ հիւրերը պալատ հասան, Բրիտանիէ Թագուհին անոնց ներկայացուց մանուկ Թագաւորը եւ անոր քոյրերը, եւ ապա Նոցին վեհափառութիւնք պատուհաններէն դիտեցին Մատրիտի 8,000 պահակազօրաց անցքը։ Հետեւեալ օր ներկայ գտնուեցան Մատրիտի Հռոմպական Սրբեստահանդիսին բացման, եւ չաբաթ օր դիտեցին ձիաւորաց պատմական երկար թափօրին անցքը։ Այս թափօրին կը մասնակցէին աղեղնաւորներ, տիպաւորներ եւ այլք, ամէնքն ալ ժե. դարու տարազով հագուած։ Երեք մեծ սայլերու վրայ դրուած էին Հռոմպոսի երեք նաւուց ճիշդ նմանութիւնները, յորս կային այն առնչի հանդերձներ հագած նաւաստիներ։ Մէկ խումբ եւս կը ներկայացնէր Ֆէրտինանտի եւ Իզապէլլայի արքունիքը։ Իզապէլլա Թագուհին ներկայացնողն էր գեղեցիկ աղջիկ մը, որ կապոյտ թաւիշէ հանդերձներ հագած եւ սպիտակ ձիի մը վրայ նստած էր եւ որոյ եաեւէն ձիերով կու գային իւր աղնուականք, տիկնայք եւ եկեղեցականք։

—Միացեալ Նահանգաց Արտաքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեաներէն մին ըսած է թէ այժմու կառավարութիւնը, իւր պաշտօնավարութեան պայմանաժամուն լրանալէն առաջ, թեւարկութիւն պիտի հաստատէ Հավայեան կամ Սանտուիչ կղզեաց վրայ, ի խնդրոյ այդ կղզեաց Թագուհւոյն։

—Տահոմէէ առնուած տեղեկութիւններէ կ'երեւի թէ Ֆրանսացիք յուսահատ կռիւներէ եաքը միայն կրցած են յաղթութիւն ձեռք բերել եւ թէ անդամ մը իրենց քնիկ լրտեսներուն տուած սխալ տեղեկութեանց վրայ քիչ մնացած է որ ընկրկին Թչնամւոյն բազմութեան առջեւ։ Ֆրանսական լրագիրք կ'իմանան թէ Պէհանզին Թագաւորը իւր Աւգոմէ մայրաքաղաքին մէջ ինքզինք փակած է 1,700 մարդով եւ մտադիր է պատերազմիլ մինչեւ վերջը։ Նոր տեղեկութեանց նայելով Տահոմէի Թագաւորը հաշտութիւն առաջարկած է Զօր. Տոտսի, բայց սա մերժած է այդ առաջարկութիւնը եւ զինուորական գործողութիւնք դեռ կը չարունակուին։

Իսկ Ցէյլոյ կը ծանուցանէ թէ Զօր. Տոտսի արտօնութիւն արուած է խաղաղութեան դաշնագիր կնքել հետեւեալ պայմաններով.

1. Ծովեզերեայ ինչ ինչ կէտեր Ֆրանսայի Թողուին։ 2. Աւգոմէի եւ Քանայի մէջ Ֆրանսացի պաշտօնական ներկայացուցիչներ դրուին Ֆրանսական պահակազօրքերով։ 3. Ֆրանսայի ներկայացուցչաց գծած ուղղութեամբ առեւտրական ճամբաներ չինուին։ 4. Մարդազոհութիւնը չնջուի։

Փարիզէ ղարնուած նորագոյն հեռագիր մը կը ծանուցանէ. «Փորթոյ Նովոյէ կը հեռագրուի թէ ֆրանսական զօրքեր գրաւած են Տահոմէի մայրաքաղաքը, Աւգոմէ, ասոնց ո եւ է ընդդիմութիւն կրելու Տահոմեցւոց բանակին կողմէ։ Կ'ըսուի թէ Պէհանզին Թագաւոր խոյս տուած է։»

—Մեծն Բրիտանիա յամին 1888 գրաւեց հարաւային մասն Նոր Կուինէայի, որ աշխարհի մեծագոյն կղզին է, եթէ Աւստրալիա ցամաք երկիր համարուի, եւ տարեկան 15,000 անգղ. ոսկւոյ փոքր դումարն յատկացուց այդ տեղւոյն վարչական ծախուց համար։ Այս օրերս Լոնտոնի մէջ հրատարակուեցաւ այդ կղզւոյ վրայ խօսող գիրք մը, որոյ յիշատակութիւնը կ'ընենն անգղիական լրագիրք։ Անգղիոյ գրաւած տեղւոյն տարեկան հասոյթն է 30,000 անգղ. ոսկի, որ, ըստ Սրնանդոքի, «նշանաւոր բան մը չէ Անգղիոյ կրկնապատիկ մեծութիւնն ունեցող արեւադարձային երկրի մը համար։» Սակայն կղզւոյն այս մասին բնակչաց թիւն իբր 135,000ի կը հասնի, եւ ամբողջ կղզւոյն բնակչացը՝ ոչ առաւել քան 500,000ի։ Աստնք բաժնուած են բազմաթիւ ցեղերու, տարբեր լեզուներ կը խօսին. ոմանք պեռ մարդակեր են, եւ ոմանք ծովասպատակ ըլլալով ծովեզերաց վրայ չահատակութիւններ կ'ընեն։ Սակայն ժողովրդեան մեծամասնութիւնը խաղաղասէր եւ աշխատասէր է. չատերը երկրագործ են, սակայն կան նաեւ չատ բրուտներ, փայտեայ զարդ չինողներ եւ առեւտրով զբաղողներ։ Կլիմային խոնաւութեան պատճառաւ ջերմ չատ կայ այս կղզւոյն մէջ, եւ Եւրոպացւոց համար դժուար է հոն բնակիլ։ Սակայն ներսերը դեռ կան չխուզարկուած տեղեր, ուր օդն աւելի նպաստաւոր պարսի ըլլալ։ Գիտցուած է թէ ներսի լեռներուն բարձրութիւնը մինչեւ 13,000 ոտնաչափի կը հասնի, եւ գետի մը ընթացքը մինչեւ 600 մղոն տեղ խուզարկուած է։

—Հունգարիոյ նոր նախարարապետ Տր. Ալեքսանտր Վէքերլէ գերմանական ծագում ունի։ Իւր հայրը 40 տարի առաջ Գերմանիայէ Հունգարիա գաղթած է։ Տր. Վէքերլէ բարձրացած է ոչ թէ չնորհիւ իւր արհեստական ծագման կամ հարստութեան, այլ՝ վասն զի օգտակար եւ անխոնջ հանրային պաշտօնեայ մը եղած է։ Նախկին նախարարապետ Մ. Թիսա իբր հինգ տարի առաջ տեսաւ անոր տաղանդը, եւ իւր թեկադրութեամբ նա կարգուեցաւ Ներքին գործոց նախարարի խորհրդական, եւ ապա՝ Ելեւմտական նախարար։ Այդ վերջին պաշտօնով Տր. Վէքերլէ մեծապէս զարգացուց Հունգարիոյ ելեւմտական կացութիւնը, եւ Աւստրիոյ ու Գերմանիոյ գլխաւոր ելեւմտագիտաց համարումը գրաւեց։ Նորընծիր նախարարապետը 44 տարեկան է, եւ կ'ըսուի թէ չատ տարիներէ ի վեր Հունգարիոյ Խորհրդարանին մէջ անոր չափ յաջող վիճաբան եղած չէ։ Տր. Վէքերլէ վաստակաւոր երեւոյթ ունի, եւ է բարձրահասակ եւ լայնալանջ անձ մը։

Տր. Վէքերլէի գործը չատ դիւրին պիտի չըլլայ։ Հունգարական կառավարութիւնը, որոյ չանից Թագաւոր կայսրն եւս այժ կու տայ, չէ կրցած Վատիկանի հետ իրաւախոհութեան դալ քաղաքական պատկի խնդրոյն վրայ։ Սրնանդոքի լրագրին Վիէննայի Թղթակցին կարծեօք իրաց այս կացութեան արդիւնքն այն պիտի ըլլայ որ քաղաքական պատկը, զոր ուսեալ դասու անձինք միայն կը պաշտպանեն այժմ, ամբողջ ժողովրդեան կողմէ պիտի ընդունուի, եւ այսու պիտի նուազի կաթոլիկ կղերին պատիւը եւ աղդեցութիւնը, որ երկար դարերու մէջ ձեռք բերուած են։

Պուտափէշթէ Նոյ. 22 թուականաւ կը հեռագրուի թէ Ազատական Կուսակցութիւնը կատարեալ վստահութեան քուէ տուած է նոր նախարարութեան նկատմամբ։

—Զօրաւոր համոզում կը տիրէ յեւրոպա թէ Սափարիի հունդարական նախարարութեան անկմանէն եաքը Լուպէի նախարարութիւնն եւս պիտի իյնայ ի Ֆրանսա։ Այս մասին տարակոյս չղգացուիր ի Փարիզ, եւ միակ խնդիրն այն է թէ անկման անմիջական առիթն ի՛նչ պիտի ըլլայ։ Ոմանք կը կարծէին թէ այդ առիթը պիտի ընծայէր մամլոյ վրայ նոր սեղմումներ դնել առաջարկող օրինագիծը։ Սրմատականք հակառակեցան այդ օրինագծին, եւ Փարիզի քաղաքապետութիւնը խորհրդարանին հրաւէր կարդաց «մամլոյ ազատութեան հարուած չտալ։» Սակայն բոլոր լրջախոհ անձինք կը զգան մամլոյ օրինագծին կարեւորութիւնը։ Սմուանութեան, ատացուածոց, օրինաց եւ ընկերական կարգաց կանոնաց դէմ խօսող եւ ուրիշ գաղջացումներ արտայայտող հրատարակութիւնք եղած են ազատաբար, եւ ժամանակ է որ գրական թոյնի սոյն չրջաբերութեան վերջ տրուի։ Կ'երեւի թէ Խորհրդարանի անդամոց մեծամասնութիւնն զղացած էր դայս եւ ուստի ետ կեցաւ նախարարութիւնը տապալելէ այս օրինագծին առիթ։ Սակայն նախարարութիւնը կրնայ իյնալ մերժմամբ ընդ Զուբիցերիոյ առեւտրական դաշնագրին, որ իմաստոյ քննութեան առարկայ պիտի ըլլայ։ Նախարարութեան ժողովրդականութիւնն հաւանօրէն պիտի պակսի նաեւ Փանամայի Ջրանցին Ընկերութեան տնօրէնները ոստիկանական դատարանի առջեւ դատելու որոչմամբը։ Իբրեւ յանցաւոր դատի պիտի կոչուին, ի մէջ այլոց, Մ. տը Լէսէփս, որ այժմ 87 տարեկան է եւ մօտ ու մարմնով ակարացեալ, ասոր որդին Մ. Շարլ Լէսէփս եւ Փարիզի հռչակաւոր աշտարակին ճարտարապետ Մ. Էյֆել։ Դատաւարութիւնը յոյժ երկար պիտի տեւէ, վասն զի չատ վկայութիւնք պիտի լսուին։

Փարիզէ Նոյ. 22 թուականաւ կը հեռագրուի թէ Երեսփոխանական ժողովը Փանամայի խնդրոյն նկատմամբ եղած հարցապնդումը նկատողութեան առնլէ եաքը նախարարապետին հաւանութեամբ որոշած է խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբ մը անուանել։ Այս հեռագրէն կը հասկնանք թէ ոստիկանական դատարանի առջեւ դատաստան տեղի պիտի չունենայ եթէ յանձնախումբը տարբեր որոշում այլ։

—Կոմս Բափրիվիի հրաժարման եւս հաւանական թիւն կայ։ Մինչեւ իսկ կառավարութեան բարեկամ լրագիրք կ'ընդունին թէ պինուորական օրինագծին դէմ եղած ընդդիմութիւնն այնքան մեծ է որ անոր ընդունելութեան քիչ հաւանականութիւն կայ։ Եթէ այդ օրինագիծ մերժուի, ասոր դրեթէ անխուսափելի արդիւնքը պիտի ըլլայ Կոմս Բափրիվիի հրաժարումը։ Բայց ի Պերլին սա կարծիքը կը զօրանայ որ թէպէտ օրինագծին իւր նախ-

նական ձեւին մէջ ընդունելութիւնն ան-կարելի է, իրաւախոհութիւն մը պիտի դա-յանայ կառավարութեան եւ Բայխոթակի միջեւ։ Կը կարծուի թէ կառավարութիւնը բաւական տեղի պիտի տայ, ինչպէս, ընդ-ունուորական ծառայութեան օրինական պայ-մանաժամը երկու տարի որոշելով, բացար-ձակապէս անհրաժեշտ չհամարուած ամէն յաւելուածական ծախք ջնջելով եւ տարուէ տարի դրուող զինուորագրեալ թիւին վրայ աւելցուելու 83,000 զինուորագրեալ թիւը բա-ւական նուազեցունելով։ Յաւելուածական ծախքերը դոցելու համար գարնջոյ, ոգելից ըմպելեաց եւ ծխախոտի տուրքերը պիտի բարձրացուին։

—Զօր. տը Ֆայլի, որ 1870ի Ֆրանքեւ-գերմանական պատերազմին մէջ Ֆրանսա-կան զօրաբանակի մը հրամանատար էր, մեռաւ անցեալ չաբթու։ Հանգուցեալը մասնակցած էր Խրիմեա պատերազմին, 1857ի ընդդէմ Աւստրիոյ պատերազմին եւ հրամանատար էր այն Ֆրանսական զօրաց որ 1867ին ղրկուեցան ղՀռոմ պաշտպանե-լու ընդդէմ կարիպալտիի կուսակցաց։

—Ֆրանսական Մ-ԹԷն լրագիրը կը ծա-նուցանէ թէ ի Սբ. Փեթերսպուրկ երեք չաբաթ առաջ նախնական դաշնագիր մը կնքուած է ընդ մէջ Ֆրանսայի եւ Ռու-սիոյ։ Պերլինի Վոսիշէ Ցայթունկ թերթը կը հաւատայ թէ այսպիսի դաշնագիր մը կընք-ուած է գլխաւորապէս չնորհիւ ազդեցու-թեան վլատիմիր Մեծ դքսին, որ այս օրերս Ֆրանսա այցելեց։

Մեծ Դուքսն ի Ռուսիա վերադարձին Պերլինէ անցաւ, եւ անցեալ ուրբաթ վիլ-հէլմ կայսր եւ Նորին Վեհափառութեան եղբօր, Հայնրիխ իշխանի, հետ որսորդու-թեան եկաւ։

—Զարեւիչին ի Վիէննա այցելութեան առեն պիտուած է թէ էլիզապէթ կայսրու-հին ներկայ եղած է Նորին բարձրութեան ի պատիւ տրուած պալատական հացկերոյ-թին։ 1888էն ի վեր այս առաջին անգամն է որ Նորին Վեհափառութիւն հանդիսի մը ներկայ կը գտնուի։ Զարեւիչը Վիէննայէ Օտեսա ուղեւորեցաւ, եւ անտի՝ Պաթում։

—Ռումանիոյ թագաւորն ու գահաժա-ռանգ իշխանը Պուքրէշ վերադարձան։ Վիէննայէ մեկնելէ առաջ թագաւորը Ռու-մանիոյ Սառեղ պատուանշանը չնորհեց թաաֆֆէ կոմսին։

—Նոյ. 14ին Փարիզ հասած նամակներ կը ծանուցանեն թէ Հարիւրապետ Մոնթայլ Սահարա անապատէն անցնելով ի մօտոյ Տրիպոլիս կը սպասուէր։ Ֆրանսայի ուղե-ւորը երկու տարուան մեծադոյն մասն այս նշանաւոր ճամբորդութեամբ անցուցած է։ Սահարայի հիւսիսային կողմերը բնակող եւ վերջերս Ֆրանսական երկրամասը խուժող մը անդամներն սպաննող Թուարիք ցեղե-րուն երեւելիներէն բաղկացեալ պատգամա-ւորութիւն մը, որ Ալժիրի Ֆրանսական ընդհանուր կառավարչին հետ տեսակցու-թեան կ'երթայ, Բոնսթանթինա նահանգին Պիսքրա անուն վայրն հասած է արդէն։

—Ի Պուտափէշթ հնտալետ մեռնող ան-ձանց օրական թիւը մէկի կամ երկուքի իջած է, եւ քաղաքին դպրոցները վերա-բացուած են։ Մինչեւ նոյ. 11 ընդ ամենայն 440 մահեր պատահած էին այս մայրաքա-ղաքին մէջ։ Հունգարական 1,500 բնակչօք Արատոց գիւղին մէջ օր մը 27 մահեր պա-տահած են, եւ հետեւեալ օրը՝ 30։ Կ'երեւի թէ այդ հիւանդութիւնը վերստին սկսած է ճարակիլ Ֆրանսայի հիւսիսային կողմը եւ ի Սբ. Փեթերսպուրկ։ Միւնիխ քա-ղաքէն բժշկական մեծ հեղինակութիւն ու-նեցող անձ մը, Փրոֆ. Ֆոն Փեթէնքոֆեր, կը կարծէ թէ ամառուան մէջ եղած դիտո-ղութիւնք կը ցուցնեն որ հնտալետը տարա-փոխիկ չէ։ Գերմանացի դիտուները կը վախ-նայ սակայն որ յառաջիկայ տարի այդ հի-ւանդութիւնը աստկապէս ճարակի ի Գեր-մանիա, եթէ բացառիկ երաչտութիւն մը պատահի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեքշաբթի գիշեր կայսերական պալա-տան մէջ փառաւոր հացկերոյթ տրուեցաւ ի պատիւ Կ. պոլսոյ նորընտիր գերմանա-կան դեսպան Բատոլին իշխանի։

—Շաբաթ օր կալաթա Սէրայի վարժա-րանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսը կատարուեցաւ ի ներկայութեան խոռն բազմութեան։ Հանդիսին կը նախագահէր Հանրային կրթութեան նախարար Զիւհտի փաչա, որ յետ բաշխման մրցանակաց ու-դերձ մը ընկալով խօսեցաւ այն յառաջդիմու-թեանց վրայ որ սոյն վարժարանն ըրած էր 25 տարիոց մէջ, մասնաւորապէս վեհ. Սուլթանի գահակալութենէն հետէ։ Վար-ժարանին Թուրքերէնի եւ Ֆրանսերէնի ճիւղերէն միանգամայն վկայական ստացող չրջանաւարտք են 18 հոգի, որոց չորսը հայ։ Այժմ վարժարանին մէջ ուսանող ա-շակերտաց թիւն է 560, որ նախընթաց տարեաց թիւերէն նուազ է։ Սոյն նուազ-ման պատճառը սա է որ նոր նախօրինակ հաս-տատութիւններ հիմնուած են ի Կ. պոլիս եւ ի գաւառս։

—Հնտալետը դեռ կը չարունակէ կոտո-րածներ ընել կարնոյ, Տրապիզոնի եւ Վա-նայ նահանգաց մէջ։ Ի Տրապիզոն ամէն օր 2 կամ 3 մահեր կը պատահին։ Ցերդնեակ նոյ. 13ին պատահեցան 8 մահեր, եւ նոյ. 16ին՝ 15, եւ թէպէտ նոյ. 20ին մահուց թիւն իջաւ 3ի, սակայն նոյ. 22ին վերստին բարձրացաւ 23ի։ Ի կարին եւս թէպէտ քանի մը օր ոչ մէկ անձ մեռած էր հընա-չախտէ, սակայն օրական մէկ կամ երկու մահեր պատահիլ սկսան վերստին։ Համա-ճարակը կոտորածներ կ'ընէ նաեւ Բաբերդի, Դերջանի, Կիւնտիկի եւ ուրիշ գիւղերու մէջ։ Հնտալետ ծագած է նաեւ պարսկական սահմանապուրխին վրայ բնակող Մկնքիուրդ ցեղին մէջ, եւ առողջապահական չղթայ մը հաստատուած է վարակեալ տեղւոյն չուրջը։

Պաթումի օսմանեան ընդհանուր հիւպա-տոսը հետագայ հետազրին յղած է Առողջա-պահական Ընդհանուր Վարչութեան. «Նո-յեմբերի սկիզբէն հետէ Պաթումի առողջա-պահական վիճակը չատ վատթարացած է։ Հնտալետն ի մասնաւորի կը ճարակի զին-ուորայ մէջ, եւ բազմաթիւ վարակուողներ ու մեռեալներ կան, թէեւ այս մասին բան մը չխօսուիր։ Հոկտ. 17էն մինչեւ նոյ. 19 20 անձինք վարակուած եւ 14 անձինք մե-ռած են այս քաղաքին մէջ։»

—Նիւ Եորքէ կը ծանուցուի թէ Կ. պոլ-սոյ հրաժարեալ ամերիկեան դեսպան Մր. Սոլոմոն Հիրշ տեղ դեսպան կարգուած է Մր. Տէյվիտ Թոմսըն։

—Այս չորեքշաբթի օր Հանրօգուտ չի-նուբեանց նախարարութեան կողմէ յանձ-նախումբ մը Կ. պոլսէ մեկնեցաւ Անատո-լու երկաթուղւոյ Սարըքէօյէ Փոլատը տանող նորաչէն գծին բացումը կատարելու համար։ Սոյն գծին երկայնութիւնն է 80 քիլոմեթր, եւ Փոլատլըի եւ Էնկիւրիւի հեռաւորութիւնն է 90 քիլոմեթր։ Մէկ ամիս առքը այս մնացեալ մասն եւս բոլո-րովին պատրաստ պիտի ըլլայ բացուելու։ Արդէն կը ծանուցուի թէ առաջին չոգե-կառքը քանի մը օր առաջ մտած է Էնկիւրիւ։

Սէլանիկի քաղաքապետութիւնն այդ քա-ղաքին Ըֆֆոէյի չինութիւնը դադրեցունել տուած է առարկելով թէ աչխատութիւնք արտօնատարաց յանձն առած պայմաններուն համաձայն չէին կատարուեր։ Ինդիրը Հան-րօգուտ չինութեանց նախարարութեան կողմէ յանձնուած է Բ. Դրան։

—Անցեալ երկուշաբթի Ֆէնէրի պատ-րիարքարանի եկեղեցական ատեանը իւր ո-րոշումը տուաւ վեհ. Սուլթանի բժշկապետ Մաւրոյէնի փաչայի խնդրած ամուսնալու-ծութեան մասին։ Մաւրոյէնի փաչայի խըն-դիրն ընդունուեցաւ, եւ իւր կինը դատա-պարտուեցաւ վճարել դատական ծախքերը։

—Զորեքշաբթի գիշեր սրտաճմլիկ արկած մը պատահեցաւ Ղալաթիոյ կամուրջին վրայ։ Վախճանեալ քաղաքապետ Մազհար փաչայի փեսան, Ֆէմալ պէյ, երկու ընկերներով Պոլսոյ մէկ թաղէն կառք կը նստի Բերա անցնելու համար։ Կառապանն արբեցած ըլլալով սրարչաւ կը վազցունէ իւր ձիերը, եւ երբ կամուրջին գլուխը կու գայ, պա-տուանէից աղդարարութեանց չանուալով յա-ռաջ կը վարէ կառքը։ Այդ միջոցին կա-մուրջը բացուած էր, եւ հետեւարար կառքը ձիերով մէկտեղ կը գլորի ծովուն մէջ։ Ան-միջական օգնութեանց չնորհիւ կառապանը եւ անոր քով նստող սպասաւորը կ'ազատ-ուին, սակայն կառքը եւ անոր մէջ գըտ-նուած երեք անձինք կ'անյայտանան։

Ամէն. Խորէն պատրիարք չաբաթ օր վե-րըստին տեսակցութիւն մը ունեցած է Մեծ Եպարքոս Ճէվատ փաչայի հետ։

—Հայբենի+ լրագիրը ժամանակէ մը հետէ հանգանակութիւն բացած է ի նպաստ տա-ղնդաւոր հայ երդիծաբան եւ գրագէտ Յակոբ Պարոնեանի այրւոյն։ Յարդ այս հանգանակութեան մասնակցած են բազում բարեսէր անձինք, մանաւանդ դպրոցական աշակերտք։

—Բերայի Հայոց քարոզիչ Գեր. Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցի հիւանդութիւ-նը ծանրացած է։ Հինգչաբթի օր Պատրիարքը քանի մը եկեղեցականաց հետ այցելութիւն տուաւ Նորին Գերապատուութեան։ Նոյն օրը Հաղորդութիւն տրուեցաւ հիւանդ եպիսկոպոսին։

—Կայսերական Իջոտէ մը կ'արտօնէ Բե-րայի Հայոց Սբ. Յարութիւն եկեղեցւոյ եւ Նարեկեան վարժարանի վերաշինութիւնը, զոր իրենց ծախիւք կատարել չանձն առած են Լուսեան եղբարք։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Նոյեմբեր 14/26, 1892

Գոնսոլիտե 23 32 | Րուս. երկ. Բաժին 90 ½
Պարտուց Յարդարման թղթադրամ (թաաֆֆէ է Տիւյուն Գայմէսի) 17 20 | Թահվիլաթ ը Օսմ. 82 35

ԴՐԱՄԱԳ, Օսմ. ոսկին 100ը

Մէճիտիէ	107 7	Ռուսիոյ բոլ	90
Մէճալիք	98 20	Նաբոլէոն	87 29
Պէշլիք	101	Գըմիշ	51 20
Ալթընըզ	101	Անգլ. ոսկի	110 23

Մանէթ թղթադրամ 9 18

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

Ցինճանճըլար Եոգուշը, Ամբրիգան խան